

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta filozofická

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**Sadako Ogata a její vliv na nastolení politiky lidské
bezpečnosti na půdě OSN**

Jana Záhořová

Plzeň 2019

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Mezinárodní teritoriální studia

Obor: Mezinárodní vztahy – britská a americká studia

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**Sadako Ogata a její vliv na nastolení politiky lidské
bezpečnosti na půdě OSN**

Jana Záhořová

Vedoucí práce:

doc. PhDr. Šárka Cabadová Waisová, Ph.D.

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2019

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně za použití jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2019

.....

Poděkování:

Děkuji paní docentce PhDr. Šárce Cabadové Waisové, Ph.D. za odborné vedení mé práce, za její čas, cenné rady a připomínky, které mi v průběhu psaní bakalářské práce poskytla a za možnost častých osobních konzultací. Poděkování rovněž patří mým blízkým za trpělivost a emoční podporu.

Obsah

Seznam použitých zkratk	6
Úvod	7
1 Rodinné zázemí a politické začátky	11
1.1 Původ a studium	11
1.2 Kariérní život.....	14
2 Ogotová jako Vysoká komisařka OSN pro uprchlíky (UNHCR)	20
2.1 Ogotová a její interpretace lidské bezpečnosti	20
2.2 První roky Ogotové v UNHCR	23
2.3 Působení UNHCR v Iráku.....	24
2.4 Působení UNHCR během konfliktu v bývalé Jugoslávii.....	26
3 Ogotová ve funkci spolupředsedkyně Komise pro lidskou bezpečnost (CHS)	33
4 Ogotová ve funkci předsedkyně Poradního sboru pro lidskou bezpečnost (ABHS)	44
5 Ogotová ve funkci prezidentky Japonské agentury pro mezinárodní spolupráci (JICA)	47
Závěr	50
Seznam pramenů a použité literatury	53
Resumé	65

Seznam použitých zkratk

ABHS	Poradní sbor pro lidskou bezpečnost
ASEAN	Sdružení států jihovýchodní Asie
CHS	Komise pro lidskou bezpečnost
FHS	Přátelé lidské bezpečnosti
HSN	Human Security Network
HSU	Oddělení pro lidskou bezpečnost
ICRC	Mezinárodní výbor Červeného kříže
JBIC	Japonská banka pro mezinárodní spolupráci
JICA	Japonská agentura pro mezinárodní spolupráci
NATO	Severoatlantická aliance
OCHA	Úřad OSN pro koordinaci humanitárních činností
ODA	Oficiální rozvojová pomoc Japonska
OSN	Organizace spojených národů
UNDP	Rozvojový program OSN
UNHCR	Úřad vysokého komisaře OSN pro uprchlíky
UNIHP	Projekt intelektuální historie OSN
UNICEF	Dětský fond OSN
UNPROFOR	Mírová mise OSN v Bosně a Hercegovině
UNTFHS	Svěřenecký fond OSN pro lidskou bezpečnost

Úvod

Otázky bezpečnosti jedince byly po dlouhou dobu zvažovány pouze v kontextu státní bezpečnosti, tedy ochrany státu, jeho hranic, institucí a hodnot před případnými vnějšími útoky. Prostřednictvím ochrany poskytované státem bylo bezpečí obyvatel považováno za zajištěné. Nicméně po konci bipolárního rozdělení světa se povaha konfliktů změnila z mezistátních na vnitrostátní a následné genocidy ve Rwandě a Bosně a Hercegovině jasně potvrdily, že tradiční pojetí bezpečnosti, jako ochrana národních hranic, není během občanských válek dostatečná. Změna politického klimatu v devadesátých letech na jedné straně omezila mezinárodní napětí, na druhé straně však zároveň vytvořila prostor pro nové bezpečnostní výzvy, jako je například uprchlictví, vnitřní přesídlení, spory o zdroje či postupné zhoršování kvality životního prostředí. Tato skutečnost vyvolala potřebu rozšíření konceptualizace bezpečnosti a v roce 1994 byl Rozvojovým programem OSN formálně představen nový pohled na problematiku bezpečnosti – tzv. lidskou bezpečnost. V rámci mezinárodního diskurzu se o ní začalo velmi výrazně hovořit a brzy se stala ústředním předmětem v oblasti mezinárodní bezpečnosti. Mnoho mezinárodních i nevládních organizací, politiků, ale také vědeckých výzkumníků, se stalo obhájci této nové bezpečnostní myšlenky, přičemž nejvýznamnějším proponentem se stala právě OSN.

Jednou z klíčových osobností, která se zásadním způsobem podílela na rozvoji konceptu lidské bezpečnosti, je Sadako Ogotová. Jako první žena na postu Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky však není význačná pouze tímto svým prvenstvím, ale také svou politikou, kterou uskutečňovala během svého desetiletého období jako Vysoká komisařka OSN pro uprchlíky a poté jako spolupředsedkyně Komise OSN pro lidskou bezpečnost. Během její dlouholeté angažovanosti v různorodých funkcích byla z její strategie v mnoha aspektech patrná vytrvalost a odhodlanost dosáhnout toho, co považovala za správné.

Cílem mé bakalářské práce je zjistit, jakým způsobem se Ogotová podílela na prosazování konceptu lidské bezpečnosti v rámci struktur OSN v letech 1991–2012. Je nutno podotknout, že koncept lidské bezpečnosti se fakticky

objevuje až v roce 1994, nicméně indicie o specifickém přístupu Oगतové, lze sledovat již v dobách její dřívější profesní kariéry (Waisová 2005: 129). Výzkumné období se tedy bude odvíjet od jejího nástupu do úřadu Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky v roce 1991, až po ukončení její aktivní politické kariéry v roce 2012.

V bakalářské práci budu pracovat s tím, že i jednotlivec může významným způsobem ovlivnit mezinárodní politiku. Studium mezinárodních vztahů je v zásadě studium států a vztahů mezi nimi. Ovšem státy se skládají z jednotlivců a z toho důvodu nelze roli jednotlivců ze studia mezinárodních vztahů vyloučit. Již Machiavelli, jeden z prvních realistických myslitelů mezinárodních vztahů, upozorňoval na povahu a význam jednotlivců schopných jednat na základě své svobodné vůle (Machiavelli podle Spencer 2012). Či Kenneth Waltz (1959: 12) který tvrdil, že existují alespoň tři úrovně analýzy mezinárodních vztahů – mezinárodní, státní a individuální. Ovšem ve většině případů není vliv jednotlivců na mezinárodní politiku pouze výsledkem jejich silného a specifického vůdcovství, ale spíše je formován institucionální autoritou, kterou disponují, zatímco jsou jejich politické iniciativy zprostředkovány komplexním byrokratickým systémem demokratických států. Mezinárodně uznávané a respektované osoby tak mohou mít významný vliv na mezinárodní dění. Příkladem práce, zabývající se tímto tématem, může být Projekt intelektuální historie OSN, který se snaží analyzovat intelektuální vliv jedinců na agendu OSN.

Sadako Ogata byla ve vedení UNHCR během jedné z nejnáročnějších dekad historie OSN. Dislokace obyvatel mnohdy nebyla pouhým důsledkem válek, ale často samotným cílem, přičemž výzvy pro úřad UNHCR byly zkomplikovány omezenými humanitárními a politickými nástroji, na základě kterých by mohl účinně reagovat. V návaznosti na tyto události byla OSN nucena přerámovat svoji bezpečnostní agendu a přesunula zájem na jedince jako primární objekt zajištění bezpečnosti. Velmi brzy se poskytování humanitární pomoci a přítomnost humanitárních pracovníků v terénu stalo prostředkem k ochraně komunit zpuštěných válkou a poprvé ve své historii provedla OSN s podporou zúčastněných vlád rozsáhlý letecký most s humanitární pomocí. Na základě tvrzení, že i jedinec může ovlivnit agendu mezinárodní politiky, jsem stanovila

výzkumnou otázku, zda a jakým způsobem Ogotová zanesla svou činností do UNHCR a dalších organizací, kde působila, změny v podobě politiky lidské bezpečnosti?

K dosažení cíle této práce se budu do hloubky zabývat životní dráhou a postoji Ogotové. Jako výzkumnou cestu využiji individuální biografii a analýzu angažovanosti Sadaky Ogotové v prosazování politiky lidské bezpečnosti. Vycházet budu z oblasti analýzy politiky OSN.

K napsání této bakalářské práce mě přivedla skutečnost, že do dnešních dnů se tímto tématem, tedy osobností S. Ogotové a jejím vlivem na nastolení politiky lidské bezpečnosti v OSN, nezabývalo mnoho autorů. Jedná se spíše o dílčí studie, články nebo kapitoly zveřejněné v různých publikacích. Ve své práci budu tedy vycházet především z oficiálních projevů, rozhovorů, knih a záznamů Sadaky Ogotové. Z primárních zdrojů bych také zmínila oficiální dokumenty OSN, například rezoluce Rady bezpečnosti OSN. Hojně budu také využívat materiály a knihy vydané UNHCR. Z periodické literatury použiji převážně články z odborných časopisů. Část informací budu získávat také z internetu, hlavně z webových stránek OSN a UNHCR.

Samotná práce je rozdělena na pět hlavních kapitol. Úvodní část se soustředí na Ogotovou a její činnost před příchodem do UNHCR. Nejprve popíši prostředí, ze kterého pochází a její studium. Následně stručně shrnu dosavadní kariéru život Ogotové a zmíním okolnosti, které formovaly její ideové a politické postoje. Zanalyzuji, především pomocí jejích proslovů a článků, jakým způsobem a díky čemu se Ogotová stává zastánkyní politiky lidské bezpečnosti. Ve druhé, třetí a čtvrté kapitole bude hlavním bodem mého zájmu snaha řešit výzkumnou otázku, a tedy činnost a aktivitu Ogotové v OSN a její vliv na prosazování politiky lidské bezpečnosti. Budu analyzovat, jakým způsobem se měnily struktury, ve kterých pracovala. To znamená, k jakým změnám došlo po jejím nástupu do úřadu Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky, respektive do dalších těles, jako je Komise pro lidskou bezpečnost či Poradní sbor pro lidskou bezpečnost. Jakým způsobem tam Ogotová prosazovala politiku lidské bezpečnosti a jak se postupem času pod jejím vedením rozvíjela. V páté kapitole se zaměřím

na další organizaci, ve které Ogatová působila, tedy na Japonskou agenturu pro mezinárodní spolupráci, a zda nadále obhajovala principy lidské bezpečnosti. V závěrečné části představím výsledky své práce a odpověď na výzkumnou otázku.

1 Rodinné zázemí a politické začátky

1.1 Původ a studium

Abychom hlouběji pochopili roli Ogotové v rámci prosazování politiky lidské bezpečnosti, je nezbytné blíže se zaměřit na její život. Právě silné rodinné vazby, prostředí dospívání a osobnostního rozvoje měly rozhodující vliv na formování jejích pozdějších politických kroků, názorů a rozhodnutí.

Sadako Ogotová (Nakamurová) se narodila 16. září 1927 v oblasti Azabu, která se dnes nachází v tokijské čtvrti Minato v Japonsku (Ingrams 2005). Azabu je známá jako nejdražší rezidenční čtvrť v Tokiu, kterou obývá nespočet umělců, podnikatelů a významných osobností.

Ogotová pochází z elitní japonské rodiny, jejíž členové se často pohybovali ve vysokých politických kruzích a již od raného dětství Sadaku značně ovlivňovali. Její otec Toyoichi Nakamura pracoval na japonském Ministerstvu zahraničí a během své kariéry zastával několik zahraničních funkcí, například ve Spojených státech amerických, Číně a Finsku (Schechter 2014: 1). Její matka Tsuneko Yoshizawaová byla nejstarší dcerou japonského ministra zahraničí Kenkichi Yoshizawa, který funkci vykonával ve 30. letech a významně se podílel na navázání diplomatických styků mezi Japonskem a Sovětských svazem (Nish 2002: 52). Pravděpodobně největší vliv měl na Ogotovou její pradědeček Inukai Tsuyoshi, který byl japonským zástupcem ve Společnosti národů a předsedou vlády Japonska v letech 1931–1932. Coby pevný zastávce parlamentní demokracie a liberálních politických hodnot, Tsuyoshi odmítl podpořit japonskou invazi do Mandžuska a snažil se zmírnit incident prostřednictvím vyjednávání s čínskou vládou (Bix 2000: 249–252). Jeho postup měl ale za následek narůstající nespokojenost ze strany široké veřejnosti a militaristů, načež byl zavražděn v době, kdy byly Sadako 4 roky (Ingrams 2005).

Vzhledem k profesím rodinných příslušníků vyrůstala Ogotová v kosmopolitním prostředí. Anglický jazyk ovládala již v brzkém věku a v dětství žila například ve Spojených státech amerických, konkrétně v San Franciscu a v Portlandu, ale také v Číně v provincii Guangdong a v Hongkongu (Schechter

2014: 1). Významným impulzem ovlivňující její myšlení a pohled na světové události byla druhá světová válka.

Během jejího pobytu v USA a v Číně již naplno probíhala druhá čínsko-japonská válka, která se překrývala s válkou v Tichomoří. Když se Ogotová vrátila zpět do své rodné země, aby zde dokončila základní vzdělání, USA podnikly bombový útok na Tokio. Akce se uskutečnila v roce 1945 a je považována za jednu z nejničivějších v dějinách lidstva. I přesto, že její rodinný dům nebyl poškozen, důsledky konfliktu u ní vyvolaly nebývalé „sympatie k obětem“ (Schechter 2014: 1).

V průběhu války byla mladistvá Sadako zmatená a nechápala postoj svých rodičů, kteří se chovali zdrženlivě a plně se neztotožňovali s nacionalistickým duchem té doby. Až následná kapitulace Japonska ji otevřela oči. Poté, co úspěšně absolvovala studium v oblasti anglické literatury na prestižní katolické univerzitě Sacred Heart v Tokiu, se její veškerá intelektuální a morální energie soustředila na pochopení příčin války z hlediska mezinárodních vztahů (Cazzaniga 2005). Z toho důvodu se v roce 1951 rozhodla opustit okupované Japonsko a vycestovala za svým dalším studiem na Georgetownskou univerzitu ve Washingtonu DC. Ale protože již tehdy se projevovala její houževnatá povaha, nejprve zastavila v San Franciscu, aby získala přehled o tom, s jakými výsledky probíhají jednání o mírové smlouvě mezi Spojenci a Japonskem (Smith 2017). O dva roky později získala magisterský titul v oboru Mezinárodní vztahy a řadí se mezi první japonské ženy, které úspěšně absolvovaly studium v zahraničí.

Významnější pracovní zkušeností byla pro Ogotovou pozice osobní překladatelky, kterou vykonávala pro japonskou političku Michiko Fujiwarovou ve Washingtonu DC. Fujiwarová uvedla Ogotovou do problematiky sociální péče, o kterou se sama zajímala, a představila ji řadě významných osobností včetně Eleanor Rooseveltové (Schechter 2014: 1). Během studií se Ogotová také začala intenzivně zajímat o historii japonské diplomacie a prezentovala se jako velice schopná žena, která dovede dobře formulovat své názory.

V roce 1956 se přihlásila k doktorskému studiu Politologie na kalifornské univerzitě v Berkeley, během kterého pracovala jako výzkumná asistentka

amerického politologa Roberta A. Scalapina (Schechter 2014: 1). Ve své disertační práci se soustředila především na incident v Mandžusku, ve kterém figuroval její, již zmíněný pradědeček a na vývoj japonské politiky ve 30. letech (Fraser 1965: 431–432). Ve skutečnosti se však snažila propojit domácí politickou situaci s japonským pokrokem a agresí na kontinentě (Weiss 2002: 1). V rozhovoru pro časopis Japan Times z roku 2005 přirovnala vraždu jejího pradědečka k bodu zlomu v dějinách Japonska, který vedl k nešťastnému příklonu k militarismu (Ogata podle Ingrams 2005). Kvůli zhoršujícímu se zdraví jejího otce se v roce 1958 vrátila do Tokia, kde pokračovala ve výzkumu týkající se japonské zahraniční politiky a diplomacie.

V Tokiu se Ogotová také seznámila se svým budoucím manželem Shijuro Ogatou. Shijuro Ogato pracoval jako bankéř a velmi rychle se vypracoval na prominentní pozici zástupce guvernéra centrální japonské banky. S Ogotovou sdílel mnoho povahových a názorových rysů. Byl to ctižádnostivý muž, který projevoval neskryvané sympatie k Velké Británii a je považován za člověka, který zásadním způsobem přispěl k prolomení uzavřených obchodních praktik jeho země. V poválečném období dávali Japonci přednost politickým oznámením prostřednictvím klubového systému Kisha. Jednalo se o tiskové informativní schůzky, ze kterých byli cizinci přísně vyloučeni. Ogato, podobným způsobem jako jeho žena, viděl překážku v japonské ostrovní mentalitě a dichotomii „my a oni“. Snažil se proto zpřístupnit japonský obchod okolnímu světu. Na základě inspirace z britské tradice začal pořádat týdenní čajové brífinky s účastí zahraničních novinářů a byl odhodlán zavést novou formu spolupráce (The Times 2014).

V důsledku kariérního růstu byl Shijuro Ogato často povoláván do zahraničí a Ogotová ho na cestách doprovázela. Společně žili například ve Spojených státech amerických či ve Velké Británii. Během této doby Ogotová také dokončovala svoji disertační práci, na základě které v roce 1963 získala titul Ph.D. v oboru Politologie. O rok později byla její práce publikována pod názvem: „Mandžuský vzdor: vytváření japonské zahraniční politiky v letech 1931–1932“ (Naya – Soeya – Wessels 1996: 221). Ačkoliv se Ogotová stala symbolem internacionalizace,

ve skutečnosti žila životem tradiční japonské manželky. Bezvýhradně svého manžela podporovala, zatímco vychovávala dvě děti a na částečný úvazek pracovala.

1.2 Kariérní život

Na počátku druhé poloviny dvacátého století bylo prakticky nemožné, aby japonská žena vstoupila do zahraničních služeb, což byl jeden z důvodů, proč se Ogotová rozhodla pro budování kariéry na akademické půdě (Schechter 2014: 2).

Své akademické jméno si začala budovat na univerzitě Sacred Heart, kde pracovala jako lektorka na částečný úvazek mezi lety 1965–1974 a poté od roku 1974 do roku 1979 na mezinárodní křesťanské univerzitě v Tokiu, kde vyučovala historii diplomacie a teorie mezinárodních vztahů. Nejprve působila jako *associated professor* a od roku 1980 již jako řádná profesorka přednášela na univerzitě Sophia v Tokiu, která se řadí mezi nejprestižnější vzdělávací instituce v Japonsku (Naya – Soeya – Wessels 1996: 221). Velkou oporou pro Ogotovou byla její matka, která ji pomáhala s péčí o děti.

Jako první žena, zastávající významnou univerzitní funkci, působila mezi lety 1987–1988 jako ředitelka Institutu mezinárodních vztahů, přičemž svého akademického vrcholu dosáhla v roce 1989, kdy byla jmenována děkankou Fakulty zahraničních studií na univerzitě Sophia (Schechter 2014: 2). Během jejího odborného působení se stala uznávanou a respektovanou osobou. Byla hodnocena jako výborná profesorka, která svým elánem a zaujetím dokázala vždy studenty úspěšně motivovat. Sadako kladla velký důraz na kritické myšlení, které se snažila rozvíjet prostřednictvím častých diskusí se studenty. Věřila, že klíčem k osobnímu rozvoji je zvědavost. Člověk musí v každém případě nahlížet na věci s otevřenou myslí a srdcem (Ashby 2003). Důležitý zlom nastal v létě v roce 1968, ve kterém se Ogotová začíná angažovat také v prostředí mezinárodních organizací.

Japonsko bylo a je často kritizováno za postavení žen ve společnosti. Zůstává nepsaným pravidlem, že žena vydělává podstatně méně nežli muž a po sňatku by měla opustit zaměstnání. Ze 149 zemí, které se nacházejí v žebříčku Světového indexu rovnosti pohlaví z roku 2018, se Japonsko nachází až na 110. místě (World Economic Forum 2018). Významný dopad na japonské vnitrostátní právo měla Organizace spojených národů. Již při oficiálním vstupu Japonska do OSN v roce 1956, vyjednala aliance ženských organizací dohodu s ministerstvem zahraničí, přičemž hlavní podmínkou bylo zařazení ženy do delegace OSN (Ogata 2005: 13–14). Do té doby bylo členství určeno pouze pro mužské zastupitelstvo.

Finální rozhodnutí vyšlo z iniciativy Ikichawa Fusaeové, jedné z nejvýraznějších japonských žen dvacátého století, na kterou Ogatová velmi zapůsobila (Schechter 2014: 2). Fusaeová byla japonská politička, která otevřeně podporovala změnu společensko-právního postavení žen v Japonsku. Její aktivismus výrazně napomohl k rozšíření volebního práva na ženy v roce 1945 (The New York Times 1981), a když od ní Ogatová dostala nabídku, aby se stala součástí japonské delegace na 23. zasedání Valného shromáždění OSN v New Yorku, Ogatová tuto nabídku přijala (Naya – Soeya – Wessels 1996: 221). Velkou oporou byla její rodina, která jí doprovázela při diplomatických misích.

Koncem 70. let byla Ogatová schopná sloučit svoji výukovou a výzkumnou činnost s diplomacií. V letech 1976 až 1978 vykonávala funkci velvyslankyně při stálé misi Japonska v OSN. Mezi lety 1978 a 1979 již působila v OSN jako mimořádná vyslankyně a zplnomocněná pověřenkyně. Byla japonským delegátem na 23., 25. a 30. až 33. zasedání Valného shromáždění OSN a také na desátém zvláštním krizovém zasedání, které se věnovalo odzbrojení (Fullbright Association 2017). Jako delegátka získala značné zkušenosti s multilaterální diplomacií, které ve velké míře prospěly jejím vyjednávacím schopnostem. Podle svých slov si také uvědomila, že japonští představitelé se velmi často neúčastní debat ze strachu, aby jejich země nezískala špatnou *image* (Ogata podle Ingrams 2005).

Ogatová dále působila ve výkonné radě UNICEF, které předsedala v letech 1978 a 1979. Tato organizace měla na Ogatovou významný vliv, neboť jí umožnila „jít do terénu a přesvědčit se, jak život a vývoj tamních obyvatel skutečně vypadá“

(Ogata cit. podle Schechter 2014: 2). Do té doby o situaci v oblastech globálního jihu neměla velký přehled. V rámci organizace UNICEF podnikla několik cest do oblasti Asie a na vlastní kůži poznala chudobu a nedostatečné podmínky místních obyvatel. Také se podílela na práci Zvláštního výboru OSN pro peacekeepingové operace. Vzdělávala se v oblasti právních a operačních problémů OSN, především v oblasti míru a bezpečnosti a příležitostně navštěvovala peacekeepingové jednotky nasazené na Golanských výšinách a na Kypru (Ogata 2005: 14).

K její první přímé zkušenosti s problematikou uprchlíků došlo v roce 1979 (Ogata 1995). Tento rok je stěžejní, neboť se názor japonské vlády na participaci v UNHCR začíná měnit. Do té doby Japonsko o činnost organizace nejevilo zájem, přičemž se jeho neochota zapojovat se vztahovala i na další sektory, například na lidská práva. Cíle japonské politiky vůči OSN se změnily v důsledku působení několika vlivů. V 60. letech se v rámci OSN zvýšila role zemí třetího světa, které požadovaly politické a ekonomické změny. Japonsko často považovalo za nezbytné prokázat svou podporu vůči těmto požadavkům, protože tyto země ve většině případech disponují životně důležitými přírodními zdroji (Ogata 1983: 29) a Japonsko je již dlouho charakterizováno jako stát s prakticky žádnými zásobami.

Kromě národního zájmu formoval politiku Japonska také idealistický názor japonské společnosti, který viděl v OSN naději na odzbrojení a sociální reformy (Ogata 1983: 29). Ekonomicky Japonsko vykazovalo mimořádných výsledků, přičemž prudce navýšilo své finanční příspěvky do OSN. Zvláštní pozornost si zaslouží především angažovanost Japonska v agenturách UNHCR a UNDP.

Japonská podpora UNDP se začala projevovat postupným navyšováním příspěvků a UNDP na oplátku nabíralo značné množství japonských zaměstnanců. Na druhou stranu podpora UNHCR byla vyvolaná náhlou změnou v japonské politice. Dlouhodobě bylo na problematiku uprchlíků nahlíženo jako na vzdálený problém, který nepředstavuje pro Japonsko hrozbu. Situace se ovšem mění s rokem 1979, kdy Japonsko zvrátilo svou tradiční politiku a uprchlíci se mohli trvale usazovat na japonské půdě (Ogata 1987: 967). Následný příliv uprchlíků

z Kambodži a Vietnamu způsobil mezinárodní rozruch a zvýšil požadavky na humanitární pomoc. Japonsko bylo nuceno poskytnutím pomoci zasáhnout.

Tato situace byla způsobena válkou ve Vietnamu a jejím výsledkem. Následný vznik komunistických vlád v regionu Indočíny vyvolal masivní exodus tamních obyvatel, který se ocitl na svém vrcholu v letech 1978–1979. V rámci této situace byla Ogatová pověřena realizací mise japonské vlády, jejímž hlavním cílem bylo poskytnout pomoc kambodžským uprchlíkům. Poté, co dorazila k hranicím Thajska a Kambodže, její prvotní zděšení se stavem uvězněných uprchlíků vystřídal soucit (Ogata 2005: 14). Zajímavé je, že během její přítomnosti se v oblasti prakticky nenacházel jiný občan japonského národa. Ovšem v současné době v Japonsku stále vzrůstá zájem o práci v zahraničí či v nevládních a mezinárodních organizacích, který je z velké části vyvolaný právě činností Ogatové.

S jejími zkušenostmi a odhodláním pomáhat lidem v nouzi, Ogatová představovala ideální kandidátku na pozici první zástupkyně Japonska v Radě OSN pro lidská práva, kterou vykonávala v letech 1982–1985 (Madigan 2010: nestr.). Během této doby se blíže seznámila s politikou lidských práv, ale zároveň byla svědkem mnoha případů, ve kterých došlo k jejímu hrubému porušení. Například porušování lidských práv na okupovaných územích Blízkého východu, či v Jihoafrické republice (Weiss 2002: 16).

S postupem času se také začal proměňovat její postoj vůči OSN. Na její činnost pohlížela ze dvou odlišných rovin. Na jednu stranu ji vnímala jako „strojené divadlo“ otevřené konferenční diplomacie, ve kterém se delegáti pravidelně potkávali, aby diskutovali o sdílených názorech. Na druhou stranu si hluboce cenila operačních činností OSN jako smysluplné subvence se skutečným vlivem na posílení bezpečnosti a zmírnění chudoby ve světě (Ogata 2005: 14).

V rámci Japonska její rozmanité aktivity zahrnovaly práci pro Národní institut výzkumu, Japonskou asociaci mezinárodních vztahů, Japonskou nadaci a Nadaci Mitsubitchi Bank. V mezinárodním měřítku se podílela na činnosti různých skupin, jako například Trilaterální komise, Papežské rady pro kulturu,

Nezávislé komise pro humanitární otázky a Komise pro globální správu (Naya – Soeya – Wessels 1996: 222).

Okolnost, která vedla k jejímu osudovému jmenování do úřadu UNHCR, byla náhlá rezignace tehdejšího Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky Thorvalda Stoltenberga v roce 1990. Oznámení o jeho odchodu ji velmi překvapilo, neboť Stoltenberg byl v úřadu pouhých 10 měsíců – důvodem odstoupení bylo jeho jmenování do funkce norského ministra zahraničí (Ogata 2005: 14–15). Nutno podotknout, že Stoltenberg zastával postavení Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky kvůli „pádu“ jeho předchůdce Jean-Pierra Hockého. Hocké byl nucen odstoupit, neboť čelil obvinění ze zneužití finančních prostředků fondu UNHCR. Peníze byly určeny na vzdělání dětí uprchlíků, ale Hocké je použil k pokrytí cestovních výdajů. Během jeho funkčního období se Organizace také potýkala s vážnou finanční krizí (Beigbender 1991: 31–32). Nelze se tedy divit, že v době, kdy Ogotová přebírá Úřad byla morálka UNHCR na nejnižší možné úrovni.

V roce 1990 se Ogotová nacházela v Yangonu, hlavním městě státu Myanmar, kde jako zvláštní zpravodajka Komise pro lidská práva zkoumala podmínky pro lidský rozvoj. Po jejím návratu do Japonska, ji japonská vláda kontaktovala s nabídkou pozice UNHCR. Zajímavé je, že během dvou desítek let, kdy v OSN zastávala různorodé funkce, se Ogotová na žádnou z nich formálně nepřihlásila (Ogata 2005: 15). K jejímu úspěšnému zvolení napomohly dva faktory: pocházela z Japonska – tehdy již významného přispěvatele do humanitárních fondů OSN; byla ženou – obojí bylo v té době v OSN vzácné.

12. prosince 1990 Ogotová obdržela telefonát s rozhodnutím od generálního tajemníka OSN Javieru Péreze, který ji chtěl doporučit jako osmou Vysokou komisařku OSN pro uprchlíky na Valném shromáždění OSN. 1. ledna 1991 byla zvolena Valným shromážděním OSN na tříleté funkční období, které měla původně dokončit po svém předchůdci, přičemž funkci oficiálně převzala v polovině února 1991 (Schechter 2014: 2). Díky jejím mimořádným schopnostem ve funkci setrvala celkem deset let a byla jmenována jednou z deseti nejvlivnějších žen světa (Ingrams 2005).

Existuje jen zlomek japonských občanů, kteří dosáhli stejného mezinárodního postavení a uznání jako Ogatová. Její kariéra je důkazem posílení postavení žen ve společnosti, přičemž se stala inspirací pro nespočet lidí, kteří sdílí podobné mezinárodní ambice a chtějí přispět k světovému míru a rozvoji.

2 Ogatová jako Vysoká komisařka OSN pro uprchlíky (UNHCR)

2.1 Ogatová a její interpretace lidské bezpečnosti

Na přelomu 80. a 90. let panovala všeobecná naděje na vytvoření nového světového řádu založeného na mezinárodním právu, humanitárních principech a demokracii. Americký vědec Francis Fukuyama (1989: 3) dokonce tuto novou představu označil za „konec historie“. To by ovšem znamenalo, že se počet pronásledovaných osob či osob nucených uprchnout ze svého domova v důsledku ozbrojených konfliktů sníží. Následně by se UNHCR a její sesterské organizace, které se zaměřují na poskytování právní ochrany a humanitární pomoc uprchlíkům a vysídleným osobám, postupně staly bezvýznamnými (Ambroso 2011: 1). Z historie je však patrné, že se žádný přechod do období s absencí konfliktů neuskutečnil.

Právě naopak, konec studené války byl pro mezinárodní vztahy významnou událostí, která slovy Johna F. Kennedyho, adresující příchod jaderných zbraní, změnila „všechny odpovědi a všechny otázky“ (Kennedy cit. podle Edström 2008: 2). Zásadním mezinárodním problémem, který se po studené válce vyskytl, byla rozsáhlá dislokace obyvatel. Uvolněním bipolárního světa se naskytlo mnoho příležitostí k vyřešení uprchlických krizí. Ovšem studená válka také v mnoha zemích vytvořila *status quo*, který potenciálním konfliktním situacím zabraňoval jejich řešení. Konec bipolarity vedl k řadě krutých, násilných, vnitrostátních konfliktů, často spojených s komplexní mezinárodní sítí politických a ekonomických zájmů, a v důsledku kterých byli lidé nuceni opustit své domovy. V některých případech představovala dislokace obyvatel samotný cíl konfliktu, jako například v Jugoslávii (Ogata 1997a). Nutno podotknout, že masivní vysídlení obyvatel není pro mezinárodní politiku novou záležitostí. K násilnému pohybu obyvatelstva docházelo například v důsledku druhé světové války či během studené války, kde byly konflikty vedeny formou zástupných válek mezi velmocemi.

Není ovšem pochyb, že konec studené války způsobil nejen kvantitativní nárůst počtu uprchlíků, ale také kvalitativní změnu v povaze konfliktů a vysídlení.

V důsledku rozhoření nových konfliktů v oblasti Blízkého východu, v Evropě či v Africe se počet uprchlíků zvýšil ze 14, 7 milionů v roce 1989 na 17, 2 milionů v roce 1990 a následně na 18, 3 milionu v roce 1993 (Ambroso 2011: 2).

Jako Vysoká komisařka OSN pro uprchlíky řešila Ogotová nejenom situaci uprchlíků, kteří překročili mezinárodní hranice, ale také se snažila pomoci tzv. vnitřně vysídleným osobám (*internally displaced persons*). Termín, který se v politickém diskurzu poprvé objevuje v 90. letech, označuje osoby, které jsou nuceny opustit svůj domov a hledají útočiště v jiné části své země (Ogata 1992). Problematika uprchlíků se stala předmětem rostoucí diskuze na politických a vojenských fórech OSN či NATO a do popředí se dostala otázka, zda má uprchlík nárok na zemi, kterou předtím opustil. (Stevens 2007: 3). Ogotová odhadla, že počet vnitřně vysídlených osob žijících v podobných podmínkách jako uprchlíci, kteří vyhovují tradičním kritériím je pravděpodobně mnohem vyšší. Z toho důvodu zdůrazňovala, že státnost znamená nejenom povinnost respektovat právo na azyl, ale také respektovat právo na návrat do svého domova (Ogata podle Wyman 1998: nestr.).

Během této doby na ní koncept lidské bezpečnosti zapůsobil jako užitečný vstupní bod pro řešení převažující situace nejistoty (Ogata 2001b: 10). Ogotová mnohokrát zpochybňovala způsoby, prostřednictvím kterých by se měla řešit centrální bezpečnostní otázka, tedy bezpečnost lidí. Podle Ogotové je jedním z hlavních faktorů lidského utrpení nedostatek účinných politických a bezpečnostních mechanismů při řešení konfliktů (Ogata 1999). Podporovala jednoznačné zaměření na samotné oběti válek jako na osoby, které musejí být chráněny, ovšem ne vždy prostřednictvím státu (Ogata podle Weiss 2002: 38). Snaha o bezpečnostní koncepci zaměřenou na oběti samotné jí dovedla k paradigmatickému posunu od tradiční státní bezpečnosti.

Základem konceptu lidské bezpečnosti se stala Zpráva UNDP o lidském rozvoji z roku 1994. Na základě této zprávy existují dvě složky lidské bezpečnosti – svoboda od strachu a svoboda od nedostatku (Waisová 2005: 129). V rámci Rozvojových cílů tisíciletí také generální tajemník OSN Kofi Annan obhajoval vybudování světa, který by ztělesňoval tyto ideály (Ogata 2003: 4). Od té doby

se mezi politiky i akademiky vytvořila debata o tom, co by koncepce lidské bezpečnosti měla skutečně zahrnovat. Existuje hned několik formulací lidské bezpečnosti, přičemž do současnosti nebyla vytvořena žádná univerzální definice (Devon 2014: 309–311).

Podle Ogatové tvoří lidskou bezpečnost několik klíčových prvků. Prvním, zásadním elementem je možnost všech občanů žít v míru a bezpečí uvnitř svého státu. To znamená schopnost států a občanů předcházet konfliktům či je řešit mírovou a nenásilnou cestou (Ogata 1998). Během svého působení v UNHCR, Ogatová uplatňovala tzv. trojí strategii, která zahrnuje prevenci, připravenost a řešení. V prohlášení pro Brookingskou instituci z roku 1994 apelovala na potřebu vynaložit veškeré úsilí k zabránění situace, na základě které by lidé museli uprchnout ze svých domovů. Pokud by k takové okolnosti došlo, je nutné zajistit humanitární potřeby a podpořit podmínky, které umožní jejich bezpečný návrat (Ogata 1994).

Druhým prvkem je přístup obyvatel ke všem právům a povinnostem včetně lidských, politických, sociálních, hospodářských a kulturních práv vyplývajících z konkrétní státní příslušnosti (Ogata 1998). Lidská bezpečnost, a to v širší definici, vyžaduje plné respektování lidských práv, přičemž je to právě jejich porušování, které následně vede ke konfliktům a vysídlení. Obnova lidských práv je stěžejní pro návrat uprchlíků k životu v bezpečí a důstojnosti. S ohledem na tuto skutečnost se Ogatová rozhodla posílit spolupráci s Vysokým komisařem OSN pro lidská práva (Ogata 1997b).

Ve třetí části vyzdvihuje Ogatová důležitost sociální integrace a rovnoprávný přístup k politickým, sociálním a hospodářským procesům tvorby politiky. Čtvrtým prvkem je nutnost zavedení právního státu a nezávislosti soudního systému (Ogata 1998).

2.2 První roky Ogotové v UNHCR

Ogotová se ujala funkce Vysoké komisařky OSN pro uprchlíky během probíhající války v Perském zálivu. Značné množství zahraničních pracovníků bylo v důsledku konfliktu evakuováno z regionu, ovšem k žádné uprchlické krizi do té doby nedošlo. Zatímco si byla vědoma, že UNHCR může brzy čelit mimořádné situaci, jejím prvním úkolem bylo vypořádat se s požadavky protokolu. Během prvního týdne v úřadu se setkala s řadou osobností v rámci UNHCR (Ogata 2005: 15). Také navštívila Severské státy, které jsou podle jejích slov důležitou podpůrnou skupinou, neboť jsou velmi humanitárně orientované a zároveň představují významné přispěvatele do fondů UNHCR (Ogata podle Weiss 2002: 21). Již druhý týden po jejím příjezdu vyzval generální tajemník OSN čelní představitele agentur OSN k setkání v New Yorku, aby zde projednali humanitární operaci v Perském zálivu. Následujících několik týdnů se Ogotová věnovala interním setkáním, během kterých získala reputaci „Vysoké komisařky OSN, která klade spoustu otázek“ (Ogata 2005: 16). Ovšem brzy si uvědomila, že neexistuje školení, které by bylo dostačující a připravilo jí na nadcházející přímé konfrontace s uprchlickými krizemi.

Čtvrtý týden ve své nové funkci již Ogotová musela čelit třem nouzovým situacím. Zaprvé došlo k náhlému nárůstu počtu kurdských uprchlíků odcházejících především do Íránu a Turecka; Etiopané a Somálci byli nuceni opustit své domovy kvůli zhoršujícím se vnitro-politickým sporům Somálska a blížícímu se hladomoru; třetí krize byla vyvolána kolapsem komunistického režimu v Jugoslávii, na základě které se Albánci rozhodli opustit hranice své země a směřovali především přes Jaderské moře do Itálie (Ogata 2005: 15–17). Tyto situace připravily půdu pro následující desetiletí nepřetržitých humanitárních krizí.

2.3 Působení UNHCR v Iráku

Dislokace obyvatel, která následovala po irácké invazi do Kuvajtu, se týkala přibližně 4 milionů lidí. Kurdské povstání v severní části Iráku, které zpočátku vypadalo nadějně, se brzy ocitlo na pokraji zhroucení a kurdské obyvatelstvo bylo nuceno uprchnout před postupující iráckou armádou. Okolo jednoho milionu Kurdů odešlo do sousedního Íránu a více než 450 000 kurdských obyvatel zamířilo k tureckým hranicím (Ogata 2005: 27–28). Během tohoto turbulentního období koalice armád OSN nepřijala žádná razantní opatření. Jejich přístup se omezil pouze na zavedení bezletové zóny pro irácká letadla na jihu země. Ovšem pro oblast kurdského severu měl masivní odchod obyvatel závažné humanitární důsledky (Ogata 2005: 28).

Činnost Ogatové se zpočátku soustředila na pomoc Íránu s přijímáním uprchlíků, kde se snažila zajistit všechny potřebné zdroje pro zřízení rozsáhlých táborů (Ogata 2005: 16). Írán v té době patřil k největším zemím přijímající uprchlíky. Skutečnou výzvu však pro Ogatovou představovalo Turecko, které v otázce přijetí kurdských uprchlíků zastávalo odmítavé stanovisko (Weiss 2002: 23). Uprchlíci tak zůstali uvězněni ve vysokých horských průsmycích na irácko-turecké hranici, bez dostatečných zásob jídla a vody (Stevens 2007: 5). Situace se nadále vyvíjela kritickým směrem, neboť se počet uprchlíků rapidně zvyšoval.

V důsledku zhoršení situace požádala iránská vláda Ogatovou o pohotovostní misi, které by se sama účastnila, přičemž se jednalo o její první návštěvu v terénu jako Vysoké komisařky OSN pro uprchlíky. Na misi odjela 14. dubna 1991, během které navštívila také uprchlické tábory v Bakhtaranu a Západním Ázerbájdžánu. Podle svých slov cítila utrpení lidí, kteří zoufale prchali do bezpečí. Také se přesvědčila, že její humanitární úsilí postrádalo téměř všechny náležitosti, přičemž situace uprchlíků v Turecku byla mnohem více kritická. Kvůli nečinnosti koalice členských států, která chtěla i nadále využívat turecké základny NATO, spadala veškerá zodpovědnost za poskytování humanitárních dodávek na UNHCR (Ogata 2005: 33–35).

Ogatová, spolu s dalšími pracovníky UNHCR, začala přemýšlet nad tím, co vlastně ochrana znamená. Zvažovali, zda je dostačující spoléhat se na ochranu poskytovanou státem, nebo existuje také jiný způsob, jakým se na bezpečnost dívat. Na základě této myšlenky začala v jejím pracovním okruhu debata o konceptu lidské bezpečnosti, tedy potřebu zaměřit se více na lidi a na jejich bezpečí (Marton 2008). Další problematikou, kterou se Ogatová zabývala, bylo jak zajistit bezpečí vnitřně vysídleným osobám.

Komplikací byla skutečnost, že v té době byl mandát UNHCR omezen pouze na ochranu osob, které překročily hranice svého státu. To znamená, že vnitřně vysídlené osoby neměly nárok na ochranu od OSN (Tanaka 2019). Ogatová zvažovala, zda je správné „řídít se právním diktátem, podle kterého nesmí být mandát UNHCR vykonáván uvnitř hranic státu, a tím odepřít pomoc těm, kterým bylo zabráněno v cestě do bezpečí. Nebo by činnost UNHCR měla vycházet z realističtějších humanitárních důvodů a rozšířit tak jakoukoli podporu, kterou mohl poskytnout“ (Ogata cit. podle Bellal 2015: 451). Na základě této interpretace Ogatová učinila bezprecedentní rozhodnutí, které zapříčinilo významný posun v rámci humanitárních činností a konceptu lidské bezpečnosti.

V návaznosti na osobní rozhovor Ogatové s tureckým prezidentem Targutem Özalem, Ogatová podpořila jeho myšlenku a vyzvala k vytvoření tzv. bezpečných zón (*safe havens*) pro kurdské uprchlíky v severní části Iráku (Ogata 2005: 35). V této době také média, vysíláním obrazů zoufalých Kurdů uvězněných v horách, vyvinula mezinárodní nátlak na nalezení řešení (Weiss 2002: 23). Situace vyvrcholila 5. dubna 1991, kdy Rada bezpečnosti OSN schválila rezoluci 688, ve které členské státy odsoudily represe vůči iráckému civilnímu obyvatelstvu a požadovaly, aby Irák neprodleně umožnil přístup humanitárním organizacím do všech postižených částí regionu (UNSCR 1991). Toto opatření Rady bezpečnosti OSN představuje významný krok vpřed směrem k přijetí zásad lidské bezpečnosti.

S podporou UNHCR byla zahájena operace *Provide Comfort*, ve které Spojené státy americké, společně s dalšími koaličními státy zapojenými do války v Perském zálivu, vyslaly do Iráku vojenské jednotky s cílem zajistit

bezpečí civilním obyvatelům a navrátit je do původní oblasti v Iráku (Stevens 2007: 3). Mnohými kritizované rozhodnutí bylo americkým prezidentem označeno za testovací případ „nového světového řádu“, v němž měla lidská práva a humanitární pozornost přednost před státní suverenitou (Bush podle Oberdorfer 1991). Rovněž bylo zřejmé, že UNHCR bude ústředním bodem operativní koordinace systému OSN.

Pro Ogatovou byla teď hlavní otázka, jakým způsobem zajistit bezpečnost uprchlíků v severním Iráku po odchodu koaličních sil. Ogatová nejprve hovořila s prezidentem Georgem H. W. Bushem a požádala ho, aby zatím nestahoval americké jednotky z Iráku, neboť měla obavy o bezpečnost Kurdů (Ogata podle Schechter 2014: 3). Ovšem prezident nechtěl být nadále kritizován a nazýván „imperialistou v čele imperiální velmoci“ (Bush cit. Schechter 2014: 3). Následně byla přijata tehdejšími ministrem obrany Dickem Cheneyem, který ji po konzultaci s prezidentem ujistil, že odvolání vojáků bude probíhat postupným a odpovědným způsobem (Ogata 2005: 43). Častá setkání Ogatové s vrcholnými představiteli americké politiky a především skutečnost, že Vysoký komisař OSN pro uprchlíky hledá bezpečnostní podporu u armády byla do té doby neobvyklá.

Základem úspěchu této operace bylo sladění strategického zaměření koaličních sil, sousedních zemí, iráckých úřadů a samotných uprchlíků, kteří sdíleli potřebu nalézt praktická řešení v souladu se svými zájmy. Naproti tomu humanitární krize, které se vyvinuly na Balkáně či v oblasti Velkých afrických jezer tyto strategické postupy postrádaly.

2.4 Působení UNHCR během konfliktu v bývalé Jugoslávii

V roce 1991 došlo k rozpoutání války v Jugoslávii. Jednalo se o sérii válečných konfliktů, které byly zpočátku vedeny jako střety mezi jednotlivými republikami Jugoslávie, ovšem později se etablovaly do konfliktů mezi jednotlivými etnickými skupinami, které vyvrcholily rozpadem země. Již na počátku konfliktu Ogatová předvíдалa, že brzy dojde k velkému počtu obětí, přičemž se rozhodla přijmout veškerá preventivní opatření. Mise UNHCR

se již neomezovala pouze na ochranu uprchlíků, ale také se soustředila na pomoc vnitřně vysídleným osobám či na válkou postižené civilisty. Masivní humanitární pomoc byla poskytnuta přibližně 2, 7 milionu obětí (Ogata 2005: 52). Ogatová v čele UNHCR představovala hlavního aktéra v rámci všech humanitárních agentur, které se do balkánské krize zapojily.

Ačkoliv humanitární organizace výrazným způsobem přispěly ke zmírnění utrpení, nebyly schopné vyřešit politické problémy, které následně vedly k válce. Politická a diplomatická opatření přijatá Radou bezpečnosti OSN nebyla účinná, ani dostatečná k vyřešení konfliktu (Ogata 2005: 53). Projevila se zde také neochota západních států se v konfliktu politicky angažovat a zabránit vojenskou intervencí dalšímu násilí. Namísto toho se rozhodli regulovat dopady konfliktu financováním humanitární pomoci (Young 2001: 788).

Hlavním charakterem válek na Balkáně bylo plánované vysídlování a vykořisťování lidí s cílem dosáhnout etnický čistých zón. Konflikty tedy v mnoha oblastech doprovázely etnické čisty (Cutts 1991: 1). Tato skutečnost představovala pro Ogatovou vážné dilema. Na jednu stranu nechtěla, aby se UNHCR stal součástí etnických relokací a tím podporoval rozdělení ve společnosti, na stranu druhou si ovšem byla vědoma nebezpečí, které lidem hrozilo v případě setrvání ve svých domovech. Ogatová se o situaci vyjádřila: „pokud pomůžeme lidem odejít, jsme spolupachatelem etnických čistek. Pokud ne, jsme spolupachatelem vraždy.“ (Ogata cit. podle Young 2001: 796). Řešením bylo masivní nasazení humanitárních pracovníků po celém regionu (Stevens 2007: 6). Ogatová také začala obhajovat dva nové přístupy UNHCR – tzv. preventivní a dočasnou ochranu, které oficiálně představila na Mezinárodní konferenci o humanitární pomoci obětem konfliktu v bývalé Jugoslávii v roce 1992. První přístup poukazuje na právo obyvatel zůstat v bezpečí svého domova, přičemž je kladen velký důraz na prevenci konfliktu. Prostřednictvím druhého stanoviska se Ogatová snažila povzbudit neochotné evropské státy k udržení alespoň některých otevřených hranic a zároveň rychle a včasné reagovat na masivní příliv vysídlených osob (Ogata 2005: 67–68). Žadatelé o dočasnou ochranu totiž nemusejí prokazovat individuální

pronásledování a vyhnou se tak nákladnému postupu na rozdíl od žadatelů o azyl (Division of International Protection 2014: 4).

V reakci na rozpoutání válečného konfliktu v Bosně a Hercegovině, který bývá často označován za nejzávažnější ze série těchto konfliktů, se Ogotová v roce 1992 poprvé zúčastnila zasedání Rady bezpečnosti OSN. Bylo to vůbec poprvé, kdy hlava humanitární agentury uskutečnila formální prohlášení směřující k členům tohoto orgánu. Humanitární společenství dlouhodobě dodržovalo zásady neutrality a nestrannosti s cílem udržet jasnou vzdálenost od politické angažovanosti. Pro Ogotovou představovala tato nová událost překročení „humanitárního Rubikonu“ (Ogata 2015: nestr.).

Média často citují prohlášení Ogotové, ve kterém tvrdí, že: „neexistují žádná humanitární řešení humanitárních problémů“ (Ogotová cit. podle Tan 2005). Tímto tvrzením chtěla zdůraznit, že humanitární pomoc sama o sobě není dostačující, neboť jsou uprchlické krize způsobeny politickými faktory. Podle Ogotové je proto stěžejní zásah ze strany vedoucích, světových a regionálních mocností či Rady bezpečnosti OSN. O této skutečnosti informovala Radu bezpečnosti OSN celkem 12krát (Ogata 2015: nestr.).

Mezi hlavní obavy během konfliktu v Bosně a Hercegovině patřilo zajištění přístupu humanitární pomoci k obětem války. 29. června 1992 přijala Rada bezpečnosti OSN rezoluci č. 761, která autorizovala mírovou operaci UNPROFOR k ochraně letiště v Sarajevu s cílem usnadnit UNHCR humanitární přístup k lidem v nouzi (UNSCR 1992). Ogotová toto nové ustanovení velmi kritizovala, neboť byla činnost UNPROFOR založena na konsensuálním ujednání se zúčastněnými stranami v souladu s tradičními pravidly angažovanosti v oblasti udržování míru. Na konferenci o humanitární intervenci v Bruselu v roce 1993 konstatovala, že UNPROFOR slouží spíše jako odstrašující případ než aktivní ochrana (Ogata 1993).

Ogotová naléhala na Radu bezpečnosti OSN, aby provedla rozsáhlou evakuaci obyvatelstva ve městě Srebrenica, ale její žádost o pomoc zůstala bez povšimnutí (Ogata 2005: 87–88). Mezitím následovaly další rezoluce Rady bezpečnosti OSN, například rezoluce č. 819 a 824, které prohlásily město

Srebrenica a další oblasti za bezpečné zóny (Stevens 2007: 6). Přestože byl UNPROFOR rezolucí č. 836 oprávněn možné útoky na tyto oblasti „odradit“, peacekeepingové jednotky mohly používat síly pouze v případě svého vlastního napadení (Akashi 1995: 316–317). Ogotová si podle svých slov uvědomila „hranice“ Rady bezpečnosti OSN a především skutečnost, že její zájem byl politický s omezeným ohledem na humanitární důsledky (Ogata 2005: 89).

Na žádost Rady bezpečnosti OSN o analýzu situace a doporučení postupů, vypracoval tehdejší generální tajemník OSN Boutros Boutros-Ghálí zprávu s názvem Agenda pro mír, která představila koncept *peacebuildingu* (Søbjerg 2006). Nutno podotknout, že záměr Ghálího byl téměř shodný se záměrem UNDP představit koncept lidské bezpečnosti. Jeho zpráva zahrnuje sociální a ekonomický rozvoj jako součást budování míru. Také je zde věnována pozornost demilitarizaci, kontrole ručních zbraní, institucionálním a volebním reformám, účinné policii a soudním systémům či sledování lidských práv (Shinoda 2004: 15). Ogotová mnohokrát apelovala na potřebu poválečné konsolidace institucí a komunit jako stěžejní faktor pro udržení míru. Tato zpráva také ilustruje důležitost projednávání lidské bezpečnosti v kontextu budování míru a naopak.

V rámci rozšíření humanitárních operací v Bosně a Hercegovině se světová pozornost stále více zaměřovala na situaci občanů nacházejících se v obklíčeném hlavním městě Sarajevo. Město se v té době nacházelo na hraně kolapsu. Během diskusí v Radě bezpečnosti OSN a západních metropolích o možných opatřeních byl vytvořen silný tlak na otevření letiště v Sarajevu a na poskytnutí humanitární pomoci (Ogata 2005: 56). Následně byl v rámci operace *Provide Promise* vytvořen letecký most, který zásoboval izolované Sarajevo až do roku 1996 (U.S. Department of Defense 1996). Mezi lety 1992–1995 UNHCR zrealizoval logistickou operaci, během které do Bosny a Hercegoviny dorazilo přibližně 950 000 tun humanitárních dodávek. Největší část potravin pocházela od organizace Světový potravinový program. Pod záštitou UNHCR se zúčastnily také další agentury OSN – například UNICEF, Světová zdravotnická organizace či Organizace pro výživu a zemědělství spolu s Mezinárodním výborem Červeného kříže a dalšími mezinárodními nevládními organizacemi (Ogata 2005:

64). Ovšem velké množství zemí, organizací a byrokratů podílejících se na řešení jugoslávské krize, znemožnilo koordinaci práce a spíše způsobilo větší chaos. Samotná Ogatová v rozhovoru pro UNIHP přiznala, že jí velké množství nevládních organizací „komplikovalo život“ (Ogata podle Weiss 2002: 27–28).

Z důvodů zhoršení událostí a nedostatku mezinárodních, politických a vojenských reakcí, se značně omezila schopnost UNHCR a dalších organizací účinně reagovat. Ovšem nezávislé organizace, jako například ICRC, mohly v reakci na bezpečnostní vakuum pozastavit svou činnost. UNHCR takovou možnost neměl (Young 2001: 788–789). V roce 1993 Městská rada v Sarajevu zahájila bojkot dodávek UNHCR určených pro válkou zasažené obyvatelé. Ogatová tento postup chápala jako politizování humanitární pomoci a rozhodla se pozastavit veškerou aktivitu UNHCR v Srbskem kontrolované oblasti. Následně obvinila politické vůdce na všech stranách ze „zesměšňování usilí UNHCR“ (Ogata 2005: 83).

Její kroky pobouřily generálního tajemníka OSN Boutrose Boutros-Ghálího a další vysoce postavené úředníky OSN, neboť nebyli o suspenzi humanitární pomoci předem informováni (Tomasini – Wassenhove 2009: 17–18). Kontroverzní taktika Ogatové měla ovšem pozitivní výsledek. Již o 4 dny později bojující strany uvedly, že nebudou nadále překážet konvojm UNHCR, přičemž Spojené státy americké uveřejnily plán zásobování odlehklých oblastí (Schechter 2014: 3).

Během jugoslávské krize se UNHCR poprvé angažovala v masivním rozsahu a s dlouhodobým závazkem uvnitř aktivní válečné zóny. Rozpočet Organizace se téměř přes noc zdvojnásobil (Schechter 2014: 3). UNHCR poprvé poskytl logistickou a technickou podporu prostřednictvím projektů zaměřených na usmíření obyvatel a budování komunit. Podílel se například na zavedení internetu do autobusů, asistenci obcím, které se zavázaly k politice otevřených měst, či vzdělávání žen. Ogatová také představila workshopy, zaměřené na koexistenci obyvatel v rozdělených komunitách, tzv. *The Imagine Coexistence Projects*. Cílem projektů bylo sjednotit zneprátené strany a najít určitý *modus vivendi* prostřednictvím společných aktivit a sdílených zkušeností (Porter 2007: nestr.).

Ve stejné době se pozornost Ogotové soustředila také na další oblasti. Války probíhaly například v Kambodži, Afghánistánu, Iráku, Somálsku, Etiopii, Mozambiku, Libérii a v některých středoasijských zemích bývalého Sovětského svazu (Schechter 2014: 3). Velmi obtížná byla situace ve Rwandě, kde na jaře roku 1994 došlo k vyvraždění více než půl milionu Tutsiů většinovými Hutuy (Boldrini – Kessler 2004). Po skončení konfliktu způsobila Ogotová rozkol v rámci debaty o dobrovolné repatriace uprchlíků v OSN, neboť otevřeně nesouhlasila s převládajícím názorem svých spolupracovníků, kteří již několik dní povzbuzovali uprchlíky k návratu domů. Podle Ogotové bylo na repatriaci příliš brzy (Ogata podle Guy 2002: 233). Její názor byl následován a během roku 1996 došlo k repatriaci okolo 1, 3 milionu uprchlíků (Refworld 1997).

Celkové hodnocení Ogotové jako Vysoké komisařky OSN pro uprchlíky je převážně pozitivní. V srpnu v roce 1996 byla zvažována jako kandidátka na post generální tajemnice OSN, přičemž by ve funkci nahradila Boutrose Boutros-Ghálího. Nakonec se novým generálním tajemníkem stal ghanský diplomat Kofi Annan, který Ogotové nabídl pozici zástupkyně generálního tajemníka OSN. Ogotová nabídku odmítla, ovšem projevila zájem o zkrácené třetí období ve funkci Vysoké komisařky OSN pro uprchlíky. Prodloužení její funkce ze dne 29. září 1998 následovalo po doporučení Kofiho Annana, který její žádost o zkrácený, dvouletý termín plně respektoval. 31. prosince roku 2000 Ogotová dokončila celkem desetileté období ve funkci Vysoké komisařky OSN pro uprchlíky (Schechter 2014: 4).

Na konci svého období Ogotová prohlásila, že UNHCR zůstane i nadále významným aktérem v rámci mezinárodního společenství a při řešení uprchlických krizí (Ogata 2000b). V závěrečné zprávě pro Radu bezpečnosti OSN zdůraznila potřebu států, více se soustředit na *peacebuilding* a také na vytvoření tzv. bezpečnostního společenství pro uprchlíky. Ogotová tento pojem vysvětluje vytvořením společných vazeb mezi státy, které jsou cílem uprchlíků, se státy, které jsou ochotny poskytnout své zdroje, a s humanitárními organizacemi, jako je UNHCR (Ogata 2000a).

Ogatová poznamenala, že UNHCR nedisponuje univerzálním mandátem ve vztahu k vnitřně vysídleným osobám (Ogata podle Schechter 2014: 4). Ovšem na žádost generálního tajemníka OSN a Valného shromáždění OSN, UNHCR převzal odpovědnost za vnitřně vysídlené osoby v Bosně a Hercegovině, Srí Lance, Gruzii, Arménii, Ázerbájdžánu, Tádžikistánu a také v Rusku. Ogatová svou činnost také rozšířila na osoby, které byly vnitřně vysídlené v důsledku přírodních katastrof, například kvůli zemětřesení v Turecku či tajfunu v Salvadoru (Schechter 2014: 4). Pod Ogatovou došlo k transformaci z dříve neoperativní UNHCR na agenturu s rozsáhlými činnostmi včetně přímé účasti na poskytování pomoci a ochrany lidem v zasažených oblastech.

3 Ogotová ve funkci spolupředsedkyně Komise pro lidskou bezpečnost (CHS)

Jak již bylo uvedeno v předchozí kapitole, koncept lidské bezpečnosti, který je dnes součástí systému OSN, byl oficiálně vytvořen na počátku 90. let v rámci UNDP. Nové pojetí bezpečnosti se stalo katalyzátorem pro řadu nevládních a vládou podporovaných stipendií a iniciativ organizací, které svou činnost zaměřily na tento koncept (Clausen 2009). Příkladem může být Komise pro lidskou bezpečnost, Fordův institut pro lidskou bezpečnost či Aliance lidské bezpečnosti.

Následná debata o konceptu lidské bezpečnosti vyústila v různorodé chápání cílů lidské bezpečnosti a metod, které by měly být využity k jejich dosažení. Obsah těchto definic má vliv nejenom na politické cíle, ale také na organizační kulturu každého aktéra. V 90. letech byly Japonsko a Kanada prvními zeměmi, které svou zahraniční politiku otevřeně založily na lidské bezpečnosti (Juntunen 2010: 60). Výsledkem byly dva různé výklady lidské bezpečnosti. Kanada v rámci své mírové diplomacie kladla větší důraz na svobodu od strachu, zatímco Japonsko se více soustředilo na svobodu od nedostatku (Clausen 2009). Japonské zdůrazňování tohoto aspektu se shodovalo s již silnou tendencí v japonské zahraniční politice používat rozvojovou pomoc jako hlavní nástroj mezinárodní angažovanosti.

Směr japonské zahraniční politiky také ovlivnila finanční krize v Asii na konci 90. let, která zapříčinila rozšíření konceptu lidské bezpečnosti do politické agendy států ASEAN (Juntunen 2010: 61). Postoj Japonska k mnoha mezinárodním otázkám tak mohl být snadno chápán jako odpovídající agendě nadnárodního politického společenství – *Human Security Network*, přičemž by bylo rozumné očekávat, že se Japonsko stane součástí společenství. K tomu ovšem nedošlo. V roce 1999 Kanada (společně s Norskem), převzala iniciativu a vytvořila tuto platformu. Krátce poté se Kanada s žádostí o členství neformálně obrátila také na Japonsko, které odmítlo. To znamenalo, že Japonsko nebude součástí důležitého orgánu pro lidskou bezpečnost. Podle Tadashiho Yamamoty,

předního japonského internacionalisty, se Japonsko nezačlenilo z důvodu odlišného chápání významu lidské bezpečnosti (Yamamota podle Edström 2008: 109–110).

Téhož roku vytvořila japonská vláda společně se Sekretariátem OSN Svěrenecký fond OSN pro lidskou bezpečnost. Cílem této iniciativy bylo posunout koncepci lidské bezpečnosti do operačního rámce, přičemž většina finančních prostředků byla zpočátku určena na podporu rozvojových zájmů včetně oblastí zdravotnictví, vzdělávání, zemědělství či rozvoje infrastruktury (UNOCHA nedatováno). Inovaci v kontextu japonské zahraniční politiky představil tehdejší premiér Yoshirō Mori. Ve svém proslovu na Summitu tisíciletí OSN, který se konal v září roku 2000, představil myšlenku vytvoření mezinárodní Komise pro lidskou bezpečnost. Mori dále argumentoval, že v rámci udržení míru a bezpečnosti v mezinárodním společenství je potřeba posílit roli OSN, přičemž vyslal jasný signál, že lidská bezpečnost je prioritou japonské vlády (Mori podle MOFA 2009). Moriho návrh byl praktickým krokem ke zdokonalení a pevnému zavedení nové bezpečnostní koncepce.

Poté, co byla Komise pro lidskou bezpečnost ustavena, probíhala mezi členy japonské vlády debata o možných kandidátech do předsednictví. Výsledkem této debaty byla jednohlasná shoda o nominaci Oगतové na post spolupředsedkyně nově etablované Komise. Oगतová si během svého dosavadního působení v OSN získala značný respekt. Její role byla pro japonskou vládu natolik důležitá, že poté, co jí Tadashi Yamamoto nedokázal přesvědčit k přijetí této pozice, zasáhl sám Mori, který Oगतovou úspěšně přiměl přehodnotit rozhodnutí (Edström 2008: 194).

Oगतová nejdříve nabídku odmítla, neboť prvotní záměr Japonska bylo vytvoření komise, která by svoji agendu soustředila na oblast Asie. Předmětem zájmu také původně měly být oblasti veřejného zdraví. Podle Oगतové ale bylo takové zaměření v rozporu s její odborností. Nemoci a chudoba jsou nepochybně hrozbou pro lidskou bezpečnost, ovšem Oगतová v rámci svého desetiletého působení v UNHCR směřovala svou pozornost k obyčejným lidem, kteří se neprávem stali oběťmi konfliktu. Z toho důvodu Oगतová naznačila,

že je ochotna v této iniciativě participovat pouze v případě, že Komise rozšíří svoji působnost o další oblasti lidské bezpečnosti (Ogata podle Iriyama 2004: 8). Japonská vláda její požadavek následně přijala.

V rámci snahy o rozšíření konceptu lidské bezpečnosti byla role Ogatové mnohem významnější. Když japonská vláda v čele s premiérem Obučim zvažovala založení fondu, kterým je dnes UNTFHS, jejím primárním záměrem byla rekonstrukce asijské ekonomiky (Edström 2011: 31). To dokazuje Obučiho projev v Hanoji z prosince roku 1998, ve kterém se soustředí pouze na budoucnost asijského regionu (Obuči podle MOFA 1998). Důraz na sousední Asii byl v souladu s tradiční zahraniční politikou Japonska, přičemž prvotní plán spočíval v umístění fondu na univerzitu Spojených národů v Tokiu. Ogatová ovšem s asijským zaměřením nesouhlasila a japonskou snahu viděla v globálním měřítku. Následně byl fond vytvořen pod záštitou OSN v New Yorku, která rozšířila jeho geografickou působnost z asijského zaměření na globální (Edström 2011: 31).

Cílem OSN a japonské vlády bylo vytvořit nezávislý orgán, který by dále rozvíjel a prohluboval koncept lidské bezpečnosti. Neobvyklým rysem, alespoň pro japonskou diplomacii, bylo uspořádání předsednictva Komise, které se skládalo ze dvou představitelů. Podobné uspořádání bylo využito již dříve, například u Nezávislé komise pro humanitární otázky či u Komise pro globální správu (Edström 2008: 193), přičemž Ogatová byla členkou obou orgánů.

Spolu s Ogatovou byl do předsednictva zvolen mezinárodně uznávaný ekonom a laureát Nobelovy ceny za ekonomii z roku 1998 Amartya Sen. V rámci své činnosti se Sen zabývá problematikou rozvoje v zemích tzv. třetího světa. Zdůraznil, že společnosti musí věnovat pozornost sociálním cílům jejich zranitelných občanů. Podle Sena není rozvoj primárně závislý na ekonomických faktorech, ale na tzv. instrumentálních svobodách, jako jsou například politické a ekonomické svobody, sociální příležitosti či záruky ochrany a otevřenosti (Sen podle Ehl 2000: 107). Již zmíněná asijská ekonomická krize přiměla vlády asijských států věnovat větší pozornost sociálním výdajům s cílem minimalizovat riziko budoucí nestability. V rámci japonského zaměření na důležitost sociální

bezpečnostní sítě jako složky lidské bezpečnosti byl Amartya Sen jako spolupředseda CHS ideální volbou.

Složení Komise (viz konec kapitoly) mělo zajímavý vedlejší účinek. Obecně platí, že významné a mezinárodně uznávané osoby, které jednají ve svém vlastním zájmu a v rámci svých schopností, na které je současně nahlíženo jako na zástupce dané země, vytvářejí dojem, že je to právě ta země, která koná, ovšem bez angažovanosti své vlády. Tento efekt byl zaznamenán v kontextu OSN, kde byla činnost vysoce postavených úředníků, například Ogatové, vnímána jako výsledek japonské nadměrné přítomnosti ve světě. I přesto, že je Japonsko pro uprchlíky téměř uzavřenou zemí, vyvolala Ogatová svou činností nový pohled na Japonsko jako na zemi přátelské k uprchlíkům. Její popularita přispěla k tomu, že se z lidské bezpečnosti stalo oblíbené heslo, přičemž eliminovala skepticismus či dokonce odpor, který panoval na japonském ministerstvu zahraničí (Edström 2008: 244–245). Prestiž a mezinárodní důvěryhodnost předsednictva Komise, ale také komisařů, měla významným způsobem pomoci k přijetí návrhů a opatření, ke kterým by Komise následně došla.

Ukázalo se však, že je to poměrně těžký úkol. Činnost Komise musela zharmonizovat úzká zaměření jednotlivých osob, přičemž každá z nich měla na starost jiné odvětví. Ogatová dlouho zvažovala možné kandidáty. Také se očekávalo, že Komise naváže úzkou spolupráci s OSN, takže Ogatová musela vzít v úvahu rozdělení členů podle regionálního klíče. Podle jejích slov však byli vybráni vhodní a kvalifikovaní lidé (Ogata podle Iriyama 2004: 8). Jedním ze členů CHS byl například bývalý ministr zahraničí Thajska Surin Pitsuwan. Nutno podotknout, že Thajsko je zároveň členem platformy *Human Security Network*, takže zde figurovalo jako spojovací článek mezi HSN a Komisí (Edström 2008: 110).

Úkolem Komise pro lidskou bezpečnost bylo rozšíření koncepce lidské bezpečnosti a vypracování doporučení, která by posloužila jako směrnice pro konkrétní opatření, jenž by mělo mezinárodní společenství přijmout. Činnost CHS byla specifikována do 3 bodů: zaprvé podporovat veřejnost v porozumění lidské bezpečnosti, zadruhé rozvíjet koncepci lidské bezpečnosti jako provozní

nástroj pro formulování a provádění politik a zatřetí navrhnout konkrétní akční program k řešení kritických a všudypřítomných hrozeb lidské bezpečnosti (Konrad 2006: 30). Komise měla za úkol dále realizovat výzkumné a terénní aktivity a usilovat o šíření své práce. Také musela průběžně vyhodnocovat své vlastní činnosti a předávat zprávy o výzkumu, přičemž závěrečná zpráva měla být vyhotovena na konci dvouletého období (MOFA 2001b).

Ogátové se její předchozí funkce Vysoké komisařky OSN pro uprchlíky vyplatila, neboť UNHCR zde figuroval jako institucionální základna CHS. Jeho činnost spočívala v udržování sekretariátu CHS a v poskytování každodenní administrativní podpory. CHS také úzce spolupracovala se zprávou OSN pro lidský rozvoj. Další organizací podporující CHS byla například Rockefellerova nadace, jejíž viceprezident, Lincoln Chen byl členem CHS (Edström 2008: 197–198).

Během tiskové zprávy, která následovala po schůzce Ogátové s Annanem v roce 2001, Annan vyjádřil podporu vytvoření Komise, jejíž činnost přispěje globálnímu úsilí v oblasti lidské bezpečnosti. Annan dále zúčastněné ujistil o plánované spolupráci mezi OSN a Komisí (Annan podle Ogata 2001a). Ogátová následně sdělila, že kancelář v Tokiu bude ústředním sekretariátem CHS (Ogata 2001a). Tento výrok potvrdil silné vazby mezi Komisí a japonskou vládou. Úzké propojení bylo dále zdůrazněno umístěním pracovníka z ministerstva zahraničních věcí Japonska do kanceláře CHS v New Yorku a hlavně také finanční podporou, kterou Japonsko přes UNTFHS poskytovalo (Edström 2008: 198). Již v roce 2001 představoval UNTFHS, především kvůli japonským příspěvkům, největší svěřenecký fond v rámci OSN (Edström 2011: 33).

První zasedání CHS se konalo v New Yorku ve dnech 8. až 10. června 2001. Členové Komise zde vyjádřili své názory na koncepci lidské bezpečnosti a stanovili plán svých činností (Ogata – Sen 2003: 154). Mezi zúčastněnými byl také Kofi Annan, který ve svém prohlášení vyjádřil podporu CHS jako důležitého doplňku Svěřeneckého fondu OSN pro lidskou bezpečnost (Annan podle Edström 2008: 198). Ovšem na základě srovnání s jeho předchozím projevem v Tokiu, Annanova podpora mírně poklesla. Již zde nebyl učiněn žádný závazek týkající

se lidské bezpečnosti, přičemž Annan po čase tento termín ani veřejně nepoužíval. Klíčové členské státy HSN postupně posunuly svojí obhajobu z lidské bezpečnosti na koncept odpovědnosti za ochranu (*Responsibility to Protect*), který v roce 2001 navrhla expertní Mezinárodní komise pro intervenci a státní suverenitu zřízená Kanadou (Bílková 2014: 6). Mary Martinová a Taylor Owen tuto skutečnost vysvětlují nejednoznačností konceptu lidské bezpečnosti a také možným koncepčním přetížením v rámci využívání lidské bezpečnosti v OSN (Martin – Owen 2010: 2013).

Za účelem splnění svých povinností uspořádala Komise další čtyři zasedání – v Tokiu, ve Stockholmu, Bangkoku a opět v Tokiu (Ogata – Sen 2003: 154). Z iniciativy Ogatové se Komise hojně angažovala v terénu. Podle Ogatové se zaměřením přímo na osoby, které jsou oběťmi bezpečnostních hrozeb, přiblížíme k identifikaci potřebných ochranných opatření. Porozuměním lidí a jejich odlišných zájmů a vzájemných vztahů odhalíme sociální, ekonomické a politické faktory, které podporují či ohrožují jejich bezpečnost (Ogata 2001b: 10). Tyto procesy napomáhají vytvářet příznivé prostředí pro práci s lidskou bezpečností a rozvojem a v podstatě definují přístup k lidské bezpečnosti.

Ogatová tvrdila, že jejím cílem není pouze sestavit finální zprávu. Podle jejích slov může být zpráva obsahově krátká. Je však nutné k výsledkům dojít „akční“ cestou, přičemž chtěla vytvořit „akční“ body, které by se následně staly součástí agendy různých programů (Ogata podle Weiss 2002: 38). S cílem teritoriálně rozšířit politiku lidské bezpečnosti kladla Komise důraz na konferenční diplomacii, přičemž setkání a konference byly pořádány převážně v rozvojových zemích (Ogata – Sen 2003: 145).

Příkladem aktivit CHS může být Sympózium o lidské bezpečnosti a lidských právech, které se konalo 1. 12. 2001 v San José v Kostarice. Přítomni byli přední aktivisté za lidská práva z Latinské Ameriky. Předmětem diskuze byly vztahy mezi lidskou bezpečností a lidskými právy a jejich význam v konfliktních a post-konfliktních situacích. Zvláštní pozornost byla také věnována situaci v Kolumbii (Ogata – Sen 2003: 145). Setkání bylo ukončeno prohlášením, přičemž byl učiněn argument, který zdůrazňuje koncepční vazby mezi lidskými

právy a lidskou bezpečností. Komise zde vyjádřila přesvědčení, že lidská práva a atributy vyplývající z lidské důstojnosti představují normativní rámec a koncepční referenční bod, který musí být bezprostředně aplikován na konstrukci a realizaci konceptu lidské bezpečnosti (Komise podle Boyle – Simonsen 2004: 5–6). Dalším příkladem činnosti CHS byla konference týkající se lidské bezpečnosti ve Střední Asii, která se konala 22. až 24. dubna roku 2002 v Ashgabat v Turkmenistánu (Edström 2008: 199). Včetně Ogotové se setkání zúčastnil také zvláštní vyslanec OSN v Afghánistánu Lakhdar Brahimi či turkmenský prezident Saparmurat Niyazov. Během konference vyjádřil Niyazov své znepokojení, neboť dle jeho názoru OSN nevěnovala dostatek pozornosti Afghánistánu. Z toho důvodu dochází k vnitřním etnickým střetům. Niyazov dále varoval, že pokud se ekonomická a sociální situace Afghánistánu brzy nezlepší, může dojít k etnickému rozdělení severní a jižní části země (Niyazov podle Radio Free Europe 2002). Ogotová apelovala na potřebu koordinace humanitárních, rozvojových a politických mandátů OSN v regionu, která by podpořila integrovaný přístup k lidské bezpečnosti (Ogata – Sen 2003: 148). Výsledné prohlášení odráželo představu o lidské bezpečnosti jako klíčového faktoru pro posílení bezpečnosti státu (Tabyshalieva 2006: 17–18). Ogotová se situací v Afghánistánu zabývala konkrétněji, neboť byla v roce 2001 jmenována zvláštním zástupcem japonského premiéra pro asistenci v Afghánistánu (Schechter 2014: 5).

Během svého působení zrealizovala CHS dva programy, které odrážely Zprávu UNDP z roku 1994 a také výzvu generálního tajemníka OSN Kofiho Annana. Tyto programy prosazovaly dva cíle – svobodu od strachu a svobodu od nedostatku (Edström 2008: 200). První program se zabývá oblastí konfliktu a násilí. Primárně se soustředí na jednotlivce a komunity, které čelí extrémním situacím, jako je například vysídlení, diskriminace či pronásledování. Druhý program se zaměřuje na rozvojové aspekty lidské bezpečnosti, tedy na lidskou nejistotu související s chudobou, nekvalitním zdravotnictvím a vzděláním nebo genderovými rozdíly (Ogata – Sen 2003: 153–154). Pro Ogotovou bylo teoretické propojení těchto dvou složek výzvou, neboť jako bývalá Vysoká komisařka OSN pro uprchlíky měla tendence upřednostňovat svobodu od strachu

(Iriyama 2004: 9). Komise byla ve své činnosti ovšem úspěšná, přičemž se jí podařilo vytvořit rámec pro stále vágní koncepci lidské bezpečnosti.

Po dvou letech jednání představila Komise finální zprávu s názvem *Human Security Now*, kterou oficiálně předala generálnímu tajemníkovi OSN Kofimu Annanovi v květnu v roce 2003. Navzdory tomu, že byla Komise vytvořena nezávisle na OSN, vládách a organizacích, vliv financování japonské vlády je zde patrný, neboť zpráva byla předběžně předložena premiérovi Japonska již v únoru 2003 (Konrad 2006: 31). V závěrečné zprávě Komise rozšířila koncept lidské bezpečnosti a navrhla řadu konkrétních opatření k řešení kritických situací a hrozeb pro lidskou bezpečnost. Zpráva dále zdůrazňuje potřebu komplexního a integrovaného jednání mezinárodního společenství, přičemž apeluje na posun z tradiční státní bezpečnosti na bezpečnost založenou na lidské perspektivě.

Komise definuje lidskou bezpečnost jako ochranu všech lidských životů prostřednictvím způsobů, které posilují lidské svobody a lidský potenciál (Ogata – Sen 2003: 4). Ogatová se v rámci CHS rozhodla vytvořit rámec koncepce lidské bezpečnosti založený na dvou přístupech: ochrana (*protection*) a zmocnění (*empowerment*) s cílem vytvořit koncept zaměřený na občanskou společnost (Iriyama 2004: 9). První přístup zahrnuje normy, procesy a instituce potřebné k ochraně osob před kritickými a všudypřítomnými hrozbami, jako je zavedení právního státu, odpovědné a transparentní instituce a demokratické vládní struktury. Jedná se tedy o strategii „shora dolů“, přičemž hlavní odpovědnost za provádění ochranné infrastruktury mají státy (Ogata 2003: 5). Druhý přístup se soustředí na osoby jako na hlavní aktéry v rámci procesu rozhodování (Estrada-Tanck 2016: 26). Podle Ogatové mají chráněné osoby možnost volby, přičemž zmocněné osoby mohou činit lepší rozhodnutí a aktivně předcházet dopadům nejistot (Ogata podle Estrada-Tanck 2016: 26). Žádný z těchto přístupů nemůže být řešen samostatně, neboť se navzájem doplňují.

Příkladem může být situace, ve které zmocnění obyvatelé varují vládu před nedostatkem potravin a požadují, aby vláda jednala a zabránila tak vypuknutí hladomoru; nebo situace, ve které obyvatelé protestují proti porušování lidských práv státem a zároveň připravují cestu pro lepší právní systém (Makino 2008: 195).

Komise v závěrečné zprávě zohledňuje celou řadu aspektů lidské bezpečnosti. Zabývá se spravedlností, reprodukčním zdravím, rovností pohlaví, přístupem k právům, účastí občanské společnosti, udržitelným rozvojem, chudobou, přímými zahraničními investicemi, vzděláním a zdravotnictvím pro všechny, prevencí HIV/AIDS či Rozvojovými cíli tisíciletí (Edström 2008: 202). Jak již bylo uvedeno v předchozí části této kapitoly, je pravděpodobné, že rozhodující vliv na přijetí širokého přístupu CHS měla právě Ogatová.

Ovšem závěrečná zpráva CHS obsahovala také řadu nejasností, přičemž mnoho analytiků a teoretiků poukazovalo na příliš široké pojetí lidské bezpečnosti. Fukushima Akiko například poznamenal, že místo volby mezi svobodou od strachu a svobodou od nedostatku Komise do své zprávy zahrнула veškeré příslušné svobody (Akiko podle Edström 2011: 30). Členové Komise naopak tvrdí, že je důležité udržovat koncept lidské bezpečnosti dynamický a flexibilní, aby mohl být přizpůsoben potřebám různých společností. V rámci schůze platformy *Human Security Network*, během které Ogatová představila finální zprávu CHS dále poznamenala, že lidská bezpečnost znamená „různé věci pro různé lidi“ (Ogata cit. podle Edström 2008: 203). Následně dodala, že ve skutečnosti žádný široký konsenzus o významu bezpečnosti neexistuje (Ogata podle Edström 2008: 203).

Kritici závěrečné zprávy CHS dále argumentovali, že Japonsko využívá CHS jako nástroj k posílení svého vlastního postavení na mezinárodní scéně, aniž by nějakým způsobem přispělo k formulaci životaschopného konceptu. Japonsko rovněž čelilo výzvě vyrovnat svou touhu kontrolovat vyplacení finančních prostředků OSN s potřebou nechat systém v kompetenci OSN (Hasegawa 2015: 249). Vůle japonské vlády otevřeně ovlivňovat ostatní aktéry vyústila v situaci, kdy žádná jiná významná země nepovažovala za vhodné vstoupit a přispět k japonskému financování. Vzhledem k tomu, že japonská vláda pečlivě dohlížela na aktivity a projekty UNTFHS, ostatní vlády neměly důvod na této činnosti participovat (Edström 2008: 162–163). Ovšem účast národních vlád na financování UNTFHS by zlepšila postavení fondu a zároveň měla pozitivní vliv na šíření konceptu lidské bezpečnosti.

Navzdory kontroverzím ohledně významu lidské bezpečnosti a řízení UNTFHS byla činnost Komise úspěšná. Podle Pitsuwana byla závěrečná zpráva Komise jednou z těch „šťastnějších“, neboť na konci funkčního období stále existovaly finanční prostředky, které by zajistily realizaci návrhů CHS či je alespoň podpořily. U většiny případů práce komise OSN se závěrečnou zprávou končí. To ovšem nebyla situace CHS, neboť japonská vláda učinila závazek pokračovat v jejím zaměření (Pitsuwana 2006: 6).

Tato skutečnost souvisí s revizí japonské charty oficiální rozvojové pomoci (*ODA Charter*) v roce 2003. Posun Japonska v oblasti lidské bezpečnosti byl oznámen japonským premiérem Koizumim, který ve svém politickém proslovu sněmovně uvedl, že „ODA bude strategicky realizována v oblastech lidské bezpečnosti“ (Koizumi cit. podle Edström 2008: 133–134). Koncept lidské bezpečnosti se tak stal jedním ze základních pilířů nových politik ODA.

V rámci šíření konceptu lidské bezpečnosti v souladu s definicí CHS bych také zmínila vytvoření uskupení Přátel lidské bezpečnosti (FHS) v roce 2006. FHS vznikla z iniciativy japonské vlády jako neformální a otevřená skupina příznivců lidské bezpečnosti s cílem podpořit multilaterální spolupráci mezi státy a mezinárodními organizacemi (Edström 2011: 23–24). Prostřednictvím neformálních setkání se FHS snaží podpořit diskusi o konceptu lidské bezpečnosti a zařadit jej do hlavního proudu aktivit OSN (MOFA 2016). Skupina FHS se poprvé setkala v říjnu 2006 v New Yorku. Na druhé schůzce, která se konala v dubnu v rámci předsednictví Japonska a Mexika, vedli zástupci 33 zemí včetně USA a Ruska a vlivných rozvojových zemí, jako je Indie a Indonésie, konstruktivní diskusi, během které se shodli na společném porozumění významu lidské bezpečnosti v souladu se širokým pojetím CHS (MOFA 2007). V návaznosti na 4. schůzi FHS následovaly další dvě události, které výrazně přispěly k rozšíření koncepce lidské bezpečnosti: Neformální tematická debata Valného shromáždění OSN o lidské bezpečnosti, která se konala 22. května 2008 v New Yorku a zasedání ministrů HSN, kterému předsedala řecká vláda v Aténách ve dnech 29. až 30. 2008 (Human Security Unit 2009: 58).

CHS ukončila svou činnost dne 31. května 2003. Na její doporučení byl v rámci OSN vytvořen Poradní sbor pro lidskou bezpečnost (ABHS), který měl za úkol pokračovat v činnosti a rozvíjet doporučení CHS, ale také radit generálnímu tajemníkovi OSN při řízení UNTFHS (Edström 2008: 205). Na post předsedkyně nově etablovaného orgánu byla jmenována Ogatová.

Seznam členů Komise pro lidskou bezpečnost k 1. 4. 2001

Předsednictvo	
Sadako Ogatová	Bývala Vysoká komisařka OSN pro uprchlíky
Amartya Sen	Rektor na univerzitě Trinity, Cambridge
Komisaři	
Prof. Bronisław Geremek	Předseda Výboru pro evropské právo polského Sejmu
Ambassador Lakhdar Brahimi	Zástupce generálního tajemníka OSN pro zvláštní úkoly mírového úsilí
Dr. Lincoln C. Chen	Výkonný viceprezident pro strategii, Rockefellerova nadace
Dr. Frene Frenny Noshir Ginwala	Mluvčí Národního shromáždění, parlament Jihoafrické republiky
Sonia Picado S.	Předsedkyně představenstva Mezi-amerického institutu pro lidská práva
Dr. Surin Pitsuwan	Bývalý ministr zahraničních věcí Thajska
Dr. Donna E. Shalala	Bývalá tajemnice zdravotnictví a lidských služeb Spojených států amerických
Peter Sutherland	Předseda a výkonný ředitel společnosti Goldman Sachs International
Prof. Albert Tevoedjre	Bývalý náměstek generálního ředitele Mezinárodní organizace práce (ILO)
Carl Tham	Generální tajemník mezinárodního centra Olof Palme

Zdroj (upraveno autorem): *MOFA* (2001c). Members of the Commission on Human Security as of April 19, 2001. 19. 4. 2001 (https://www.mofa.go.jp/policy/human_secu/commission/member.html, 18. 3. 2019).

4 Ogotová ve funkci předsedkyně Poradního sboru pro lidskou bezpečnost (ABHS)

Ogotová v čele ABHS uspořádala první zasedání Sboru dne 16. září 2003. Během schůze se členové orgánu dohodli na nových prioritách UNTFHS s cílem posílit koordinaci v rámci systému OSN a dosáhnout tak lepších výsledků v praxi. Priority zahrnovaly například: vytváření konkrétních a udržitelných přínosů pro cílové skupiny obyvatel; využití rámce „ochrana – zmocnění; řešení vícesektorových požadavků osob a komunit; integraci mezinárodního společenství; či spolupráci s národními vládami a organizacemi občanské společnosti (UNOCHA nedatováno). Tyto změny vyústily v razantnější a transparentnější metodu hodnocení a schvalování projektů týkajících se lidské bezpečnosti a urychlily přezkum návrhů z průměrných 18 měsíců na 6 měsíců (Reardon nedatováno: 32).

Od roku 1999 do roku 2004 se většina projektů zabývala jednou tématickou oblastí, například zdravotnictvím, zemědělstvím či rozvojem komunit. Ovšem od roku 2005, v souladu s doporučením ABHS, byla většina projektů vícesektorových s rostoucím množstvím prostředků přidělených africkému kontinentu. Projekty se více zaměřovaly na rehabilitaci a reintegraci uprchlíků a vnitřně vysídlených osob v důsledku konfliktů či jiných humanitárních katastrof; dále na budování místních komunit; posílení zdravotnictví a vzdělání, zejména pro ženy a dívky; nebo posilování hospodářské a potravinové bezpečnosti (UNOCHA nedatováno).

Ogotová v čele ABHS dále usilovala o rozšíření dárcovské základny UNTFHS s cílem zdokonalit řízení fondu a urychlit jeho využívání. Japonsko zůstávalo jediným většinovým přispěvatelem a poskytovalo až 90 procent všech příspěvků UNTFHS (Hasegawa 2015: 249). Ogotová toto téma například vnesla do diskuze se švédským velvyslancem při OSN Pierreem Schorim již v roce 2002. Ovšem švédská vláda fondu nevěnovala příliš pozornosti (Edström 2008: 163). Ogotové japonská finanční zátěž nadále působila starosti.

ABHS konstatovala, že největší výzvou pro UNTFHS bude přesvědčit potenciální dárce o mezinárodním charakteru UNTFHS (Prohlášení členů ABHS podle Konrad 2006: 33). V rámci výroční zprávy o hospodářské spolupráci Japonska v roce 2010 hodnotící tým navrhl vytvořit prostředí, ve kterém by se ostatní země mohly snadněji zapojit do UNTFHS s cílem zlepšit finanční rovnováhu fondu a rozšířit koncepci lidské bezpečnosti. Dále doporučil postupné snížení japonské angažovanosti a odpovědnosti na projektovou úroveň prostřednictvím Poradního sboru pro lidskou bezpečnost a odstranit tak přesvědčení, že UNTFHS je čistě japonský fond (Výroční zpráva z roku 2010 podle Hasegawa 2015: 249).

Velvyslanec Yukio Takasu poznamenal, že je odpovědností japonské vlády oslovit členské státy a získat tak podporu pro UNTFHS (Takasu podle UNOCHA 2005). Mezi potenciálními dárci, na které ABHS upozornil, byly členské státy *Human Security Network*, zejména Kanada, Thajsko a Norsko, ale také nečlenské státy HSN, jako například Švédsko či Německo. ABHS se dále snažila zavést dialog o možném spolufinancování se Světovou bankou a s Organizací pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (Konrad 2006: 33).

Za účelem zvýšení efektivnosti Ogotová doporučila zřízení kanceláře výhradně pro UNTFHS. Následně bylo v rámci Úřadu pro koordinaci humanitárních činností (OCHA) vytvořeno Oddělení pro lidskou bezpečnost (HSU). Tato jednotka převzala veškeré kompetence za řízení UNTFHS (MOFA 2010: 9) s cílem zařadit koncept lidské bezpečnosti do hlavního programu OSN.

V návaznosti na založení HSU, byla generálním tajemníkem OSN Kofi Annanem zřízena instituce s názvem *High-level Panel on Threats, Challenges and Change*, ve které 16 členů včetně Ogotové provedlo důkladnou studii o globálních hrozbách v oblasti míru a bezpečnosti (Global Policy Forum nedatováno). Závěrečná zpráva z roku 2004 využívá koncept lidské bezpečnosti v agendě institucionálních reforem potřebných k zamezení budoucích hrozeb bezpečnosti (Human Security Unit 2009: 57). Tato iniciativa přispěla k posílení významu lidské bezpečnosti v OSN.

Významný posun v rámci rozšíření koncepce lidské bezpečnosti na půdě OSN lze zaznamenat v závěrečném prohlášení Světového summitu z roku 2005. Valné shromáždění OSN zde uznává, že všichni jedinci mají nárok na svobodu od strachu a svobodu od nedostatku s rovnocenným přístupem k lidským právům a plně tak rozvinout svůj lidský potenciál (United Nations 2005: 31). Tímto prohlášením byla koncepce lidské bezpečnosti poprvé uvedena v oficiálním dokumentu OSN.

Od té doby bylo vynaloženo značné úsilí k tomu, aby se koncept lidské bezpečnosti promítl do konkrétních činností. Agentury OSN zrealizovaly více než 200 projektů v 85 zemích s finanční podporou UNTFHS (Ogata 2013). Tyto projekty pokrývaly širokou škálu záležitostí včetně ochrany a reintegrace uprchlíků, post-konfliktní budování míru, prevence obchodování s lidmi, posílení postavení žen, zabezpečení potravin, socioekonomického zabezpečení ohrožených komunit a dalších činností podporujících lidskou bezpečnost (Human Security Unit 2009: 58).

Členské státy OSN následně učinily další krok vpřed přijetím usnesení Valného Shromáždění OSN o lidské bezpečnosti ze dne 10. září 2012. V rámci usnesení se členské státy OSN dohodly na společném chápání lidské bezpečnosti, přičemž panovala jednohlasná shoda na tom, že lidská bezpečnost je přístupem, který členskými státy pomůže při určování a řešení rozsáhlých hrozeb v oblasti přežití, obživy a důstojnosti jejich obyvatel (United Nations 2012).

Ogatová byla ve funkci předsedkyně ABHS od počátku jeho zřízení v roce 2004 do roku 2010 (United Nations nedatováno).

5 Ogatová ve funkci prezidentky Japonské agentury pro mezinárodní spolupráci (JICA)

Ogatová byla jmenována prezidentkou JICA 1. října 2003. Její jmenování bylo neobvyklé, neboť jí v té době bylo 74 let. Tato skutečnost značí vysoký respekt, který si během své kariéry získala. Ogatová byla již v té době považována za přední zastánkyni konceptu lidské bezpečnosti jak v Japonsku, tak v mezinárodním měřítku. Z toho důvodu se očekávalo, že její vysoká profesionalita osloví domácí i zahraniční publikum a zároveň podpoří realizaci nových politik ODA v oblasti lidské bezpečnosti (Edström 2011: 42).

JICA se stala nezávislou správní institucí v roce 2003, kdy skončila téměř třicetiletou působnost jako zvláštní veřejná instituce japonské vlády (JICA 2004a). Pod vedením Ogatové JICA zvýšila své úsilí o rychlý zásah v oblastech, které se potýkaly s bezpečnostními riziky za účelem poskytnutí pomoci lidem v nouzi. Ogatová stanovila ambiciózní reformní program založený na humanitárních principech s využitím perspektivy 3 pilířů: terénně-orientovaný přístup; lidská bezpečnost; účinnost, efektivita a rychlost (JICA 2004a).

Ogatová často kritizovala japonskou byrokracii uvnitř ODA za její neúčinnost při zajišťování lidské bezpečnosti a také za její nedostatečnou pomoc během konfliktů (Ogata podle Konrad 2006: 27). Terénně-orientovaný přístup proto přebírá zodpovědnost za terénní operace, které byly dříve v kompetenci hlavní kanceláře JICA. S cílem včasně reagovat na potřeby místních obyvatel Ogatová přenesla rozhodovací pravomoci do nových regionálních center a místních úřadů. Konkrétním příkladem mohou být projekty řízené zahraničními kanceláři v Laosu, Číně, Panamě, Indonésii a Bangladéši (JICA 2004a). Na základě této reformy se mnohem více pracovníků JICA účastní terénních misí. V roce 2008 měla JICA 55 zahraničních zastoupení, 6 regionálních podpůrných kanceláří a 17 domácích kanceláří (Pilcavage 2013: 29).

V rámci lidské bezpečnosti JICA zdůrazňuje pomoc založenou na sedmi principech: přístup zaměřený primárně na člověka; zmocnění osob a jejich ochrana; zaměření na přežití, živobytí a důstojnost zranitelných osob; komplexní

řešení svobody od strachu a svobody od nedostatku; reagování na potřeby lidí prostřednictvím hodnocení hrozeb a jejich řešení pomocí flexibilních přístupů; spolupráce s vládami a místními komunitami při realizaci udržitelného rozvoje; posílení partnerství s různými aktéry s cílem dosáhnout většího účinku pomoci lidem v nouzi (Yanagihara 2010: 118–119).

3. pilíř se soustředí na přezkoumávání systémů a postupů s cílem urychlit rozhodování, zefektivnit administrativní postupy a snížit provozní a administrativní náklady (JICA 2004a). S těmito hlavními principy JICA viditelně zvýšila své aktivity zaměřené na lidskou bezpečnost.

Konkrétní příklad nového přístupu JICA může být ilustrován na konfliktu v Bolívii. Ogotová se do této situace aktivně zapojila s cílem prosadit vlastní verzi konceptu lidské bezpečnosti, na který kladla důraz během politického dialogu s vládou Bolívie. Její činnost byla úspěšná, neboť v roce 2005 představila bolívijská vláda koncept lidské bezpečnosti jako jeden z hlavních pilířů své vlastní strategie pro rozvoj. Ogotové se také podařilo navázat spolupráci se Světovou bankou za účelem zdokonalení vzájemné koordinace strategií sociálního rozvoje (Yanagihara 2010: 119).

Kromě Bolívie se JICA hojně angažovala například v oblastech Asie a Afriky (Ogata 2012). Krátce před svým jmenováním doprovázela Ogotová japonského premiéra Moriho na cestách po Africe. Mori následně prohlásil, že dokud se africké problémy nevyřeší, svět 21. století nemůže prosperovat a být stabilní (Mori podle MOFA 2001a). Nutno podotknout, že do té doby žádný jiný japonský premiér africký kontinent nenavštívil (Ogata 2012).

Pod Ogotovou se JICA snažila pomoci 900 milionům afrických obyvatel, přičemž představila dva hlavní programy, které měly za úkol zvýšit produkci rýže a vyškolit přibližně 100 000 místních zdravotních pracovníků (JICA 2008). JICA se dále zaměřila na posílení technické a rozvojové pomoci Africe prostřednictvím rozvoje komunit a zmocnění obyvatel. V roce 2004 Ogotová podnikla třítýdenní návštěvu afrických zemí, během které se setkala s vůdci Africké unie. Odhodlání prezidenta Mbekiho a členů Unie převzít iniciativu při řešení problémů v Africe, zejména v oblasti míru a bezpečnosti, Ogotovou velmi překvapilo, přičemž byla

ujištěna, že zásady lidské bezpečnosti byly na politické úrovni v Africe již přijaty (JICA 2004b).

V roce 2008 došlo k významnému převratu, neboť se JICA a Japonská banka pro mezinárodní spolupráci (JBIC) – dvě hlavní agentury pověřené Japonskou rozvojovou pomocí (ODA), spojily do tzv. *New JICA* (Tembo 2009). Instituce byla od této chvíle schopna poskytnout technickou pomoc, ale také finanční půjčky či podporu. V reakci na událost Ogatová uvedla, že rozhodnutí představuje významný historický zlom a to nejen pro JICA, ale také pro japonskou ODA (Ogata podle JICA 2008). V 90. letech bylo Japonsko největším bilaterálním přispěvatelem na světě, ale v posledním desetiletí klesla oficiální rozvojová pomoc země o 40 procent, především kvůli dlouhodobé ekonomické recesi a potřebě fiskální reformy. S vědomím, že Japonsko v celkové pomoci zaostávalo za USA a několika evropskými zeměmi Ogatová uvedla, že tento trend je potřeba zvrátit (Ogata podle JICA 2008). Od roku 2008 se tak JICA stala jednou z největších bilaterálních rozvojových organizací na světě se sítí 97 zahraničních kanceláří, projektů ve více než 150 zemích a dostupných finančních zdrojů ve výši přibližně 8,5 miliardy dolarů (Yuldoshev 2012).

Ogatová působila jako prezidentka JICA 10 let. Její funkční období skončilo 17. ledna 2012, kdy se rozhodla z pozice odstoupit. V té době bylo Ogatové již 84 let (Mungcal 2012).

Závěr

Bakalářská práce si kladla za cíl zjistit, zda a jakým způsobem se Ogotová podílela na prosazování konceptu lidské bezpečnosti v rámci struktur OSN, a to v letech 1991–2012. K dosažení požadovaného výsledku práce jsem stanovila výzkumnou otázku, zda a jakým způsobem Ogotová zanesla svou činnost do UNHCR a dalších organizací, kde působila, změny v podobě politiky lidské bezpečnosti? Výzkum jsem započala analýzou životní cesty Ogotové s cílem vypátrat původ jejích politických názorů. Zjistila jsem, že Ogotová strávila značnou část svého dětství v zahraničí, přičemž vysokoškolské vzdělání získala ve Spojených státech amerických. Tyto zkušenosti měly na její osobnostní rozvoj nepochybně velký vliv a připravily ji na práci s lidmi z různých kulturních prostředí. Ogotovou také velmi ovlivnil kritický postoj její rodiny k japonskému militarismu v meziválečném období, zvláště poté, co byl její pradědeček zavražděn.

Po nástupu Ogotové do čela UNHCR, se její rozhodné a pragmatické vedení rychle rozšířilo po celém pracovišti UNHCR. Krátce po jejím nástupu do funkce zrealizovala Ogotová řadu změn. Zavedla účinné strategie a pomohla velkému množství uprchlíků uniknout z tíživých situací, které se po konci studené války naskytl. Ogotová byla praktickým vůdcem, který v rámci humanitárních operací neváhal nasadit vojenské síly k zajištění bezpečnosti a rozšířit mandát UNHCR o ochranu vnitřně vysídlených osob. Jako Vysoká komisařka OSN pro uprchlíky, měla Ogotová neobvykle vstřícné vztahy s představiteli různých zemí se kterými se často setkávala. Jako první představitelka v historii UNHCR a OSN se obrátila na Radu bezpečnosti OSN a posílila vztahy UNHCR s tímto důležitým orgánem. Ogotové se také dostávalo velké podpory na domácí půdě, přičemž je v Japonsku považována za přední obhájkyňu přístupu zaměřeného na bezpečnost jednotlivců. Tato skutečnost jí usnadnila práci, neboť právě podpora často představuje klíčový faktor při vytváření silné osobnosti.

Nutno podotknout, že i přes silnou podporu se Ogotová několikrát názorově rozcházela, ať už se svými spolupracovníky, či se samotnou Radou bezpečnosti

OSN. Spory se vyskytovaly například při řešení konfliktu v Bosně a Hercegovině nebo v rámci dobrovolné repatriace rwandských uprchlíků. Ovšem mezi hlavní charakterové vlastnosti Ogotové patří neústupnost, přičemž se své názory snažila prosazovat za každou cenu. To značí, že Ogotová je skutečně vůdčí osobností. Její roli můžeme shrnout jako roli ochránce či vyjednavče ve prospěch uprchlíků.

Od doby, co získal koncept lidské bezpečnosti mezinárodní pozornost v roce 1994 se jeho význam v rámci OSN značně posunul, zejména došlo k jeho obsahovému i teritoriálnímu rozšíření. Nemalou zásluhu na rozšíření tohoto konceptu a jeho začlenění do oficiální agendy OSN má Ogotová, neboť svou činností koncept propagovala, rozvinula a navrhla opatření, která usnadnila jeho šíření v mezinárodním společenství. V rámci CHS Ogotová vytvořila rámec lidské bezpečnosti, přičemž zohlednila celou řadu aspektů, například spravedlnost, rovnost pohlaví, reprodukční zdraví či zahraniční investice s cílem přizpůsobit koncepci lidské bezpečnosti potřebám různých společností. Široký přístup CHS byl pravděpodobně jedním z důvodů rozsáhlého přijetí lidské bezpečnosti.

Poté, co CHS zanikla, pokračovala Ogotová nadále v šíření konceptu lidské bezpečnosti jako předsedkyně Poradního sboru pro lidskou bezpečnost. Pod jejím vedením hrála ABHS klíčovou roli při převádění doporučení Komise pro lidskou bezpečnost do konkrétních politik a opatření. Prostřednictvím projektů financovaných ze svěreneckého fondu OSN pro lidskou bezpečnost byl do praxe zaveden pojem lidské bezpečnosti ve stejné formulaci, v jaké ho představila CHS. Tyto projekty jednoznačně přispěly ke zlepšení situace v oblasti bezpečnosti lidí, přičemž představily nové způsoby identifikace a řešení potřebných ochranných opatření. Integrace konceptu lidské bezpečnosti v agendě OSN byla oficiálně potvrzena přijetím usnesení Valného shromáždění OSN o lidské bezpečnosti z roku 2012.

Ogotová obhajovala principy lidské bezpečnosti také jako prezidentka Japonské mezinárodní agentury pro spolupráci. Pod jejím vedením Agentura realizovala své operace způsobem, který integroval lidskou bezpečnost do všech svých činností.

Ogatová byla ve své snaze úspěšná, neboť význam konceptu je dnes široce uznáván a to nejen agenturami OSN, ale také národními vládami, nevládními organizacemi či mezinárodními a regionálními organizacemi. Její apel na zvýšenou pozornost k problematice uprchlíků rezonuje i dnes, jelikož jsou vnitrostátní konflikty a z nich plynoucí důsledky stále aktuální. Ogatová je klasickým příkladem jednotlivce, který svou činností ovlivňuje nejen zahraniční politiku státu, ale také má vliv na mezinárodní prostředí. Pro mnoho Japonců je Ogatová nejslavnější japonskou ženou své éry. Po jejím odchodu do ústraní v roce 2012 její odkaz nepřestává inspirovat ženy po celém světě.

90. léta 20. století byla obdobím hlubokých změn. Současně s příchodem výrazných figur, mezi které patřila Ogatová, došlo k urychlení procesu reform a začlenění nových myšlenek do mezinárodního politického diskurzu. Práce ukazuje, že v prostředí mezinárodní politiky nemusejí být hlavními aktéry pouze státy, ale také významná individua. Tyto jedinci se mohou angažovat v mezinárodní politice a podílet se tak na vytváření mezinárodního prostředí. Vůdčí osobnosti často ovlivňují další jedince, ze kterých se následně stanou partneři. Také mohou mít zásadní vliv na obyvatele či na státy samotné.

Seznam pramenů a použité literatury

Akashi, Yasushi (1995). The Use of Force in a United Nations Peace-Keeping Operation: Lessons Learnt from the Safe Areas Mandate. *Fordham International Law Journal* 19 (2), s. 312–323.

Ambroso, Guido (2011). The end of history? Conflict, displacement and durable solutions in the post-cold war era. *UNHCR* (<https://www.unhcr.org/research/working/4dc902909/end-history-conflict-displacement-durable-solutions-post-cold-war-era-guido.html>, 15. 2. 2019).

Ashby, Janet (2003). Role models for changing nation. *The Japan Times*. 9. 2. 2003 (<https://www.japantimes.co.jp/culture/2003/02/09/books/book-reviews/role-models-for-a-changing-nation/#.XIptTWhKjIX>, 14. 1. 2019).

Beigbeder, Yves (1991). *The Role and Status of International Humanitarian Volunteers and Organizations: The Right and Duty to Humanitarian Assistance* (Dordrecht: Martinus Nijhoff Publishers).

Bellal, Annyssa (2015). *The War Report: Armed Conflict in 2014* (Oxford: Oxford University Press).

Bix, Herbert P. (2000). *Hirohito and the Making of Modern Japan* (New York: HarperCollins).

Bílková, Veronika (2014). Informační materiál o pojmu a obsahu koncepce odpovědnosti za ochranu. *Červený kříž* (https://www.cervenykriz.eu/cz/nsmph_r2p/R2P.pdf, 16. 3. 2019), s. 1–29.

Boldrini, Laura – Kessler Peter (2004). A decade after genocide, Rwandans return home to reconcile and rebuild. *UNHCR*. 7. 4. 2004 (<https://www.unhcr.org/news/latest/2004/4/407421b12/decade-genocide-rwandans-return-home-reconcile-rebuild.html>, 21. 3. 2019).

Boyle, Kevin – Simonsen, Sigmund (2004). Human security, human rights and disarmament. *Disarmament Forum* (3), s. 5–14.

Cazzaniga, Pino (2005). Sadako Ogata: Japan's bright face. *Asia News*. 18. 5. 2005 (<http://www.asianews.it/news-en/Sadako-Ogata:-Japans-bright-face-3316.html>, 14. 1. 2019).

Clausen, Daniel (2009). Japan and Human Security: A Powerful Discourse or a Useful Coping Mechanism? *Japanese Studies*. 31. 11. 2009 (<http://www.japanese-studies.org.uk/discussionpapers/2009/Clausen.html>, 15. 3. 2019).

Cutts, Mark (1999). The humanitarian operation in Bosnia, 1992–95: dilemmas of negotiating humanitarian access. *UNHCR* (<https://www.unhcr.org/3ae6a0c58.pdf>, 20. 2. 2019).

Devon, Ana (2014). Human Security Concept in Political and Academic Circles. *Tehnički glasnik* 8 (3), s. 309–313.

Division of International Protection (2014). Guidelines on Temporary Protection or Stay Arrangements. *UNHCR* (<https://www.unhcr.org/protection/expert/5304b71c9/guidelines-temporary-protection-stay-arrangements.html>, 20. 3. 2019), s. 1–8.

Edström, Bert (2008). *Japan and the challenge of human security: The founding of a new policy 1995–2003* (Stockholm: Institute for Security and Development Policy).

Edström, Bert (2011). *Japan and Human Security: The Derailing of a Foreign Policy Vision* (Stockholm: Institute for Security and Development Policy).

Ehl, Martin (2000). Rozvojové země a trh trochu jinak. Recenze: Amartya Sen: Development as Freedom. *Mezinárodní vztahy*, s. 107–108.

Estrada-Tanck, Dorothy (2016). *Human Security and Human Rights under International Law: The Protections Offered to Persons Confronting Structural Vulnerability* (London: Hart Publishing).

Fraser, Alastair (1965). Reviewed Work: Defiance in Manchuria: The Making of Japanese Foreign Policy, 1931–1932 by Sadako N. Ogata. *Bulletin of the School of Oriental and African Studies* 28 (2), s. 431–432.

Fukuyama, Francis (1989). The End of History? *The National Interest* (16), s. 3–18.

Fulbright Association (2017). Sadako Ogata (https://members.fulbright.org/page/prize_ogata, 17. 1. 2019).

Global Policy Forum (nedatováno). High Level Panel on Threats, Challenges and Change (<https://www.globalpolicy.org/un-reform/un-reform-initiatives/highlevel-panels/32369-high-level-panel-on-threats-challenges-and-change.html>, 15. 3. 2019).

Guy, Martin (2002). *Africa in World Politics: A Pan-African Perspective* (Trenton: Africa World Press, Inc.).

Hasegawa, Sukehiro (2015). Japan and the United Nations: Its Past, Present and Future. In: Kato, Hiroshi – Page, John – Shimomura, Yasutami eds., *Japan's Development Assistance: Foreign Aid and the Post-2015 Agenda* (New York: Palgrave Macmillan), s. 239–254.

Human Security Unit (2009). Application of the Human Security Concept and the United Nations Trust Fund for Human Security. *UNOCHA*. 10. 9. 2009 (<https://www.unocha.org/sites/dms/HSU/Publications%20and%20Products/Human%20Security%20Tools/Human%20Security%20in%20Theory%20and%20Practice%20English.pdf>, 8. 3. 2019), s. 1–79.

Ingrams, Elizabeth (2005). Sadako Ogata: Front-line fighter for a better world. *The Japan Times*. 1. 5. 2005 (<https://www.japantimes.co.jp/life/2005/05/01/people/sadako-ogata/#.XIPj4WhKjIW>, 20. 1. 2019).

Iriyama, Akira (2004). Roundtable: How to Safeguard people's freedom. *The Sasagawa Peace Foundation* (https://www.spf.org/e/pdf/publication/annual/ar04_1.pdf, 14. 3. 2019), s. 2–18.

JICA (2004a). Summary of the JICA Annual Report 2004 (<https://www.jica.go.jp/english/publications/reports/annual/2004/summary.html>, 25. 2. 2019).

JICA (2004b). Ogata Assures Mbeki Japanese Aid To Africa. 13. 5. 2004 (https://www.jica.go.jp/english/news/announcements/jica_archive/2004/040513.html, 25. 3. 2019).

JICA (2008). New JICA is Born. The Challenges Ahead for Japan's Development Assistance. 1. 10. 2008 (<https://www.jica.go.jp/english/news/field/2008/081001.html>, 21. 3. 2019).

Juntunen, Tapio (2010). Operationalising Human Security: Grand Theory or Practical Policy? In: Alm, Oili – Juntunen, Tapio eds., *Human Security – Perspectives and Practical Examples* (The Civil Society Conflict Prevention Network Katu), s. 56–71.

Konrad, Corinna (2006). The Japanese Approach: Tracks of Human Security Implementation. *Human Security Perspective* 1 (3), s. 22–38.

Madigan, Shawn (2010). *Prophetic Women of Bold Love: Spiritualities of Non-violence* (USA: Xlibris Corporation).

Makino, Koji (2008). Human Security and Aid from the Perspective of an Aid Practitioner. In: Takamasa, Akiyama – Yuichi, Sasaoka eds., *In Search of New Approaches to Japanese Development Assistance* (Tokio: Foundation for Advanced Studies on International Development), s. 188–209.

Martin, Mary – Owen, Taylor (2010). The Second Generation of Human Security: Lessons from the UN and EU Experience. *Royal Institute of International Affairs* 86 (1), s. 211–224.

Marton, Kati I. (2008). Human Security: The Emerging Paradigm for Understanding Global Vulnerabilities. *Council on Foreign Relations*. [Youtube video]. 18. 3. 2008 (<https://www.youtube.com/watch?v=5nNwyei5AcY>, 20. 11. 2018).

MOFA (1998). Policy speech by Prime Minister Keizo Obuchi at the Lecture Program hosted by the Institute for International Relations, Hanoi, Vietnam December 16, 1998: Toward the Creation of A Bright Future for Asia. 16. 12. 1998

(<https://www.mofa.go.jp/region/asia-paci/asean/pmv9812/policyspeech.html>, 19. 3. 2019).

MOFA (2001a). Prime Minister Yoshiro Mori's Visit to African Nations (Overview and Evaluation). 13. 1. 2001 (<https://www.mofa.go.jp/region/africa/pmv0101/overview.html>, 20. 1. 2019).

MOFA (2001b). Plan for Establishment of the Commission on Human Security. 24. 1. 2001 (https://www.mofa.go.jp/policy/human_secu/speech0101.html, 20. 3. 2019).

MOFA (2001c). Members of the Commission on Human Security as of April 19, 2001. 19. 4. 2001 (https://www.mofa.go.jp/policy/human_secu/commission/member.html, 18. 3. 2019).

MOFA (2007). Chair's Summary: Second Meeting of the "Friends of Human Security". 20. 4. 2007 (https://www.mofa.go.jp/policy/human_secu/friends/summary0704.html, 16. 3. 2019).

MOFA (2009). The Trust Fund for Human Security: For the "Human-centered" 21st Century (https://www.mofa.go.jp/policy/human_secu/t_fund21.pdf, 15. 3. 2019), s. 1–23.

MOFA (2010). Evaluation on Multilateral ODA: The United Nations Trust Fund for Human Security Summary (<https://www.mofa.go.jp/policy/oda/evaluation/FY2009/text-pdf/hsf.pdf>, 10. 3. 2019).

MOFA (2016). Friends of Human Security. 9. 2. 2016 (https://www.mofa.go.jp/policy/human_secu/friends/index.html, 14. 3. 2019).

Mungcal, Ivy (2012). Sea change: Taking reins from Ogata, Tanaka likely to focus JICA on PPPs. *Devex*. 30. 3. 2012 (<https://www.devex.com/news/sea-change-taking-reins-from-ogata-tanaka-likely-to-focus-jica-on-ppps-77888>, 27. 3. 2019).

Naya, Masatsugu – Soeya, Yoshihide – Wessels, David (1996). Sadako Ogata. In: Volcansek, Mary L. – Salokar, Rebecca M. eds., *Women in Law: A Bio-*

bibliographical Sourcebook (Westport: Greenwood Publishing Group), s. 219–230.

Nish, Ian H. (2002). *Japanese Foreign Policy in the Interwar Period* (Westport: Greenwood Publishing Group).

Oberdorfer, Don (1991). Bush's Talk of a „New World Order“ Foreign Policy Tool or Mere Slogan? *The Washington Post*. 26. 5. 1991 (https://www.washingtonpost.com/archive/politics/1991/05/26/bushs-talk-of-a-new-world-order-foreign-policy-tool-or-mere-slogan/7d6dd1a2-7ad2-4b90-a206-f6fcd75a6e26/?utm_term=.f683b966f9db, 20. 2. 2019).

Ogata, Sadako (1983). The Changing Role of Japan in the United Nations. *Journal of International Affairs* 37 (1), s. 29–42.

Ogata, Sadako (1987). Japan's United Nations Policy in the 1980s. *Asian Survey* 27 (9), s. 957–972.

Ogata, Sadako (1992). Speaking notes for Mrs. Sadako Ogata, United Nations High Commissioner for Refugees, at the International Protection Training Course, San Remo, 21 February 1992. *UNHCR*. 21. 2. 1992 (<https://www.unhcr.org/en-uk/admin/hcspeeches/3ae68fc28/speaking-notes-mrs-sadako-ogata-united-nations-high-commissioner-refugees.html#>, 18. 2. 2019).

Ogata, Sadako (1993). Statement by Mrs. Sadako Ogata, United Nations High Commissioner for Refugees, on Humanitarian Intervention, at the Millennium Conference sponsored by the Fondation Roi Baudouin, Brussels, 13 December 1993. *UNHCR*. 13. 12. 1993 (<https://www.unhcr.org/admin/hcspeeches/3ae68faa14/statement-mrs-sadako-ogata-united-nations-high-commissioner-refugees-humanitarian.html>, 20. 2. 2019).

Ogata, Sadako (1994). “Humanitarianism in the Midst of Armed Conflict” - Statement by Mrs. Sadako Ogata, United Nations High Commissioner for Refugees, to the Brookings Institution, Washington D.C., 12 May 1994. *UNHCR*.

12. 5. 1994 (<https://www.unhcr.org/admin/hcspeeches/3ae68faa10/humanitarianism-midst-armed-conflict-statement-mrs-sadako-ogata-united.html>, 17. 1. 2019).

Ogata, Sadako (1995). Keynote address by Mrs. Sadako Ogata, United Nations High Commissioner for Refugees, at the International Seminar on “The Indochinese Exodus and the International Response,” Tokyo, 27 October 1995. *UNHCR*. 27. 10. 1995 (<https://www.unhcr.org/en-uk/admin/hcspeeches/3ae68fbc2c/keynote-address-mrs-sadako-ogata-united-nations-high-commissioner-refugees.html>, 21. 1. 2019).

Ogata, Sadako (1997a). Statement by Mrs. Sadako Ogata, United Nations High Commissioner for Refugees, to the Foreign Policy Society, Copenhagen, 20 October 1997. *UNHCR*. 20. 10. 1997 (<https://www.unhcr.org/admin/hcspeeches/3ae68fb70/statement-mrs-sadako-ogata-united-nations-high-commissioner-refugees-foreign.html>, 14. 1. 2019).

Ogata, Sadako (1997b). “The Challenges to Humanity after the End of the Cold War” - Statement by Mrs. Sadako Ogata, United Nations High Commissioner for Refugees, at the Instituto Matías Romero, Mexico City, 25 November 1997. *UNHCR*. 25. 11. 1997 (<https://www.unhcr.org/admin/hcspeeches/3ae68fd128/challenges-humanity-end-cold-war-statement-mrs-sadako-ogata-united-nations.html>, 2. 3. 2019).

Ogata, Sadako (1998). Statement of Mrs. Sadako Ogata, United Nations High Commissioner for Refugees, at the Asian Development Bank Seminar “Inclusion or Exclusion: Social Development Challenges For Asia and Europe,” Geneva, 27 April 1998. *UNHCR*. 27. 4. 1998 (<https://www.unhcr.org/en-uk/admin/hcspeeches/3ae68fcd54/statement-mrs-sadako-ogata-united-nations-high-commissioner-refugees-asian.html>, 20. 1. 2019).

Ogata, Sadako (1999). “Human Security: A Refugee Perspective” – Keynote Speech by Mrs. Sadako Ogata, United Nations High Commissioner for Refugees, at the Ministerial Meeting on Human Security Issues of the “Lysoen Process” Group of Governments, Bergen, Norway, 19 May 1999. *UNHCR*. 19. 5. 1999

(<https://www.unhcr.org/admin/hcspeeches/3ae68fc00/human-security-refugee-perspective-keynote-speech-mrs-sadako-ogata-united.html>, 2. 3. 2019).

Ogata, Sadako (2000a). Briefing by Mrs. Sadako Ogata, United Nations High Commissioner for Refugees, to the United Nations Security Council, New York, 10 November 2000. *UNHCR*. 10. 11. 2000 (<https://www.unhcr.org/admin/hcspeeches/3ae68fba1c/briefing-mrs-sadako-ogata-united-nations-high-commissioner-refugees-united.html> , 15. 3. 2019).

Ogata, Sadako (2000b). Sadako Ogata on Ten Years of Refugee Work. *Carnegie Endowment for International Peace*. 15. 11. 2000 (<https://carnegieendowment.org/2000/11/15/sadako-ogata-on-ten-years-of-refugee-work-pub-8714>, 19. 3. 2019).

Ogata, Sadako (2001a). Plan for Establishment of the Commission on Human Security. *MOFA*. 24. 1. 2001 (https://www.mofa.go.jp/policy/human_secu/speech0101.html, 12. 3. 2019).

Ogata, Sadako (2001b). State Security – Human Security. *United Nations University*. 12. 12. 2001 (http://archive.unu.edu/hq/library/Collection/PDF_files/UNU/publ-ogata.pdf, 2. 3. 2019), s. 1–14.

Ogata, Sadako (2003). Empowering People for Human Security. *United Nations* (<http://www.un.org/dpi/ngosection/annualconfs/56/ogata.pdf>, 20. 1. 2019), s. 1–11.

Ogata, Sadako – Sen, Amartya eds. (2003). Human Security Now. *Reliefweb* (<https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/91BAEEDBA50C6907C1256D19006A9353-chs-security-may03.pdf>, 10. 3. 2019).

Ogata, Sadako (2005). *The Turbulent Decade: Confronting the Refugee Crises of the 1990s* (New York: W. W.Norton & Company, Inc.).

Ogata, Sadako (2012). The Reflections of Mrs. Sadako Ogata, JICA’s Retiring President. *JICA*. 28. 3. 2012 (https://www.jica.go.jp/english/news/field/2011/20120328_01.html, 20. 3. 2019).

Ogata, Sadako (2013). Development of the Concept of Human Security. *MOFA*. 2. 6. 2013 (https://www.mofa.go.jp/policy/oda/sector/security/pdfs/sympo1306_ogata.pdf, 21. 3. 2019).

Ogata, Sadako (2015). Striving for Human Security. *The Magazine of the United Nations* 52 (1+2).

Pilcavage, Christine (2013). Japan's overseas development assistance in the health sector and global health governance. In: Lee, Kelley – Pang, Tikky – Tan, Yeling eds., *Asia's Role in Governing Global Health* (Oxon: Routledge), s. 19–38.

Pitsuwan, Surin (2008). Expectations for the UNTFHS. In: Hubbard, Susan – Suzuki, Tomoko eds., *Building Resilience: Human Security Approaches to AIDS in Asia and Africa* (Tokio: Japan center for international exchange), s. 5–12.

Porter, Elisabeth (2007). *Peacebuilding: Women in International Perspective* (Abingdon: Routledge).

Radio Free Europe (2002). Central Asia Report. 25. 4. 2002 (<https://www.rferl.org/a/1342252.html>, 15. 3. 2019).

Reardon, Christopher (nedatováno). The United Nations Trust Fund for Human Security: A Brief Overview (http://www.creardon.com/archives/UN/UN_overview.pdf, 8. 1. 2019), s. 31–32.

Refworld (1997). U.S. Committee for Refugees, World Refugee Survey 1997 – Rwanda. 1.1. 1997 (<https://www.refworld.org/docid/3ae6a8b90.html>, 20. 3. 2019).

Shinoda, Hideaki (2004). Chapter 1. The Concept of Human Security: Historical and Theoretical Implications. *IPSHU English Research Report Series* (19), s. 1–18.

Schechter, Michael G. (2014). Biographical Dictionary of Secretaries-General of International Organizations. *Radboud University*. 20. 9. 2014 (<https://www.ru.nl/publish/pages/816038/ogata-s-20september2014-mar15c.pdf>, 14. 1. 2019), s. 1–8.

Smith, Sheila A. (2017). Japan: Women of Influence. *Council on Foreign Relations*. 8. 3. 2017 (<https://www.cfr.org/blog/japan-women-influence>, 15. 1. 2019).

Søbberg, Lene M. (2006). The UN's New Peacebuilding Commission. *Global Policy Forum*. December 2006 (<https://www.globalpolicy.org/un-reform/un-reform-initiatives/secretary-general-boutros-boutrosghalis-reform-agenda-1992-to-1996/48077-the-uns-new-peacebuilding-commission.html>, 20. 3. 2019).

Spencer, Nick (2012). Machiavelli's The Prince, part two: humanism and the lessons of history. *The Guardian*. 2. 4. 2012 (<https://www.theguardian.com/commentisfree/belief/2012/apr/02/machiavelli-humanism-history-prince>, 29. 3. 2019).

Stevens, Jacob (2007). Prisons of the Stateless: The Derelictions of the UN High Commission for Refugees and the Japanese Role. *The Asia – Pacific Journal* 5 (2), s. 1–15.

Tabyshalieva, Anara (2006). Promoting Human Security: Ethical, Normative and Educational Frameworks in Central Asia. *UNESCO* (<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000149376>, 15. 3. 2019).

Tan, Vivian (2005). Ogata calls for stronger political will to solve refugee crises. *UNHCR*. 27. 5. 2005 (<https://www.unhcr.org/news/latest/2005/5/4297406a2/ogata-calls-stronger-political-solve-refugee-crises.html>, 23. 2. 2019).

Tanaka, Chisato (2019). Sadako Ogata: Waging peace on war. *The Japan Times*. 14. 2. 2019 (<https://www.japantimes.co.jp/news/2019/02/14/national/history/sadako-ogata-waging-peace-war/#.XJbp0ihKjIV>, 25. 1. 2019).

Tembo, Fletcher (2009). New JICA, New think tank. *Overseas Development Institute*. 30. 1. 2009 (<https://www.odi.org/comment/2823-new-jica-new-think-tank>, 22. 3. 2019).

The New York Times (1981). Fusae Ichikawa, 87, Led the Japanese Feminists. 11. 2. 1981 (<https://www.nytimes.com/1981/02/11/obituaries/fusae-ichikawa-87-led-the-japanese-feminists.html>, 25. 2. 2019).

The Times (2014). Shijuro Ogata. 25. 7. 2014 (<https://www.thetimes.co.uk/article/shijuro-ogata-350nwqkvcqx>, 15. 1. 2019).

Tomasini, Rolando – Wassenhove, van Luk (2009). *Humanitarian logistics* (London: Palgrave Macmillan).

United Nations (nedatováno). Sadako Ogata, Honorary Chair (<https://www.un.org/humansecurity/sadako-ogata/>, 10. 1. 2019).

United Nations (2005). Resolution adopted by the General Assembly on 16 September 2005. 16. 9. 2005 (https://www.un.org/en/development/desa/population/migration/generalassembly/docs/globalcompact/A_RES_60_1.pdf, 20. 3. 2019).

United Nations (2012). Resolution adopted by the General Assembly on 10 September 2012. 10. 9. 2012 (https://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=%20A/RES/66/290&referer=http://www.un.org/depts/dhl/resguide/r66_resolutions_table_eng.htm&Lang=E, 20. 3. 2019).

UNOCHA (nedatováno). The United Nations Trust Fund for Human Security (UNTFHS) (<https://www.unocha.org/sites/dms/HSU/Background%20on%20the%20UNTFHS.pdf>, 15. 3. 2019).

UNOCHA (2005). Advisory Board on Human Security: Fourth Meeting Agenda. 19. 10. 2005 (<https://www.unocha.org/sites/dms/HSU/ABHS/4th%20board%20meeting%20minutes.pdf>, 18. 3. 2019).

UNSCR (1991). Resolution 688. 5. 4. 1991 (<http://unscr.com/en/resolutions/688>, 10. 3. 2019).

UNSCR (1992). Resolution 761. 29. 6. 1992 (<http://unscr.com/en/resolutions/761>, 15. 3. 2019).

U.S. Department of Defense (1996). Operation Provide Promise: Mission Complete. 7. 2. 1996 (<https://archive.defense.gov/news/newsarticle.aspx?id=40545>, 29. 3. 2019).

Waisová, Šárka (2005). *Bezpečnost – vývoj a proměny konceptu* (Plzeň: Aleš Čeněk, s. r.o.).

Waltz, Kenneth N. (1959). *Man, the State, and War* (New York: Columbia University Press).

Weiss, Thomas G. (2002). Transcript of Interview of Sadako Ogata. *United Nations Intellectual History Project: The Complete Oral History Transcripts From UN Voices*, s. 1–48.

World Economic Forum (2018). The Global Gender Gap Report 2018 (http://www3.weforum.org/docs/WEF_GGGR_2018.pdf, 1. 3. 2019).

Wyman, Mark (1998). *DPs: Europe's Displaced Persons, 1945–51* (New York: Cornell University Press).

Yanagihara, Toru (2010). Japan's ODA to Bolivia: struggling to be visible and audible in the new context of international cooperation. In: Leheny, David – Warren, Kay eds., *Japanese Aid and the Construction of Global Development: Inescapable Solutions* (Oxon: Routledge), s. 103–124.

Young, Kristen (2001). UNHCR and ICRC in the former Yugoslavia: Bosnia – Herzegovina. *International Review of the Red Cross* 83 (843), s. 781–805.

Yuldoshev, Avaz (2012). Tajikistan-JICA cooperation issues discussed in Dushanbe Thursday. *Asia-Plus Media Group*. 14. 9. 2012 (<https://news.tj/en/news/tajikistan-jica-cooperation-issues-discussed-dushanbe-thursday>, 25. 3. 2019).

Resumé

The main goal of this bachelor thesis is to analyze the influence of Sadako Ogata on the concept of human security within the United Nations. The research period begins with the appointment of Sadako Ogata as a United Nations High Commissioner for Refugees in 1991 and ends in 2012 when she decided to retire from active political participation. This thesis is divided into five main chapters. In order to provide a better understanding of her role in promoting human security policy, the first part is devoted to her life journey before she became an important and respected figure of the international community. The chapter is trying to provide key information about her upbringing, her family background as well as her education and career achievements. Main focus of the second, third and fourth part of my thesis is to analyze activities of Sadako Ogata within the various UN structures and what specific changes have been made under her leadership. The fifth section addresses the work of Sadako Ogata in the Japanese International Cooperation Agency and analyzes whether she continued to advocate human security principles.

Based on this analysis, I came to the conclusion that the impact of Sadako Ogata on the expansion of human security concept within the UN structures was entirely remarkable. Her family background and education provided her with the necessary foundation for her future professions, while her upbringing made her a person, who always questions any subject, content or problem and is determined to find another possibilities. Her commitment to help individuals in difficult situation prompted the extension of the UNHCR mandate to internally displaced persons and provided assistance to a large number of refugees. Within the CHS she has developed a functional framework with a wide range of human security aspects in order to adapt the concept to the needs of different communities.

Ogata continued to support the human-centered approach as a chairwoman of ABHS and later as the president of JICA. She was successful in her efforts, as the concept is now widely recognized not only by the UN agencies, but also by national governments, NGOs, and international and regional organizations.

Sadako Ogata is a classic example of an individual whose work is able to influence not only the foreign policy of a state but has an impact on the international environment as a whole unit.